

**A KÖRÖSTARCSA KÖZSÉG
ÖNKORMÁNYZATA
NAPKÖZITOTTHONOS ÓVODA ÉS
BÖLCSŐDE**

**PEDAGÓGIAI PROGRAMJA
2020.**

FÜZÉR program, melynek az alapja a gyermeket körülvevő sokszínű környezet, az anyanyelv szépsége és a belőlük fakadó tevékenységek

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Az óvoda neve: Köröstarcsa Község Önkormányzata Napköziotthonos Óvoda és Bölcsőde

Fenntartó: Köröstarcsa Község Önkormányzata Képviselő-testülete

TARTALOM

I. BEVEZETŐ

1. Dokumentumok

- Törvények

2. Helyzetkép

- A település jellemzője
- Óvodánk történeti bemutatása
- Az óvodánk jellemzői

II. AZ ÓVODAI NEVELÉS ALAPELVEI, CÉLJAI, ESZKÖZEI, ELJÁRÁSAI

1. Gyermekkép

2. Óvodakép

3. Célok

4. Alapelvek

5. Küldetésnyilatkozat

6. Eszközök és eljárások

III. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI

Általános feladatok

1. Egészséges életmód alakítása

2. Érzelmi nevelés az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés

3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

IV. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

1. Személyi feltételek

2. Tárgyi feltételek

3. Az óvodai élet megszervezése

4. Az óvoda kapcsolatai

V. GYERMEKVÉDELEM

VI. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI

1. Játék

2. Verselés, mesélés

3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

4. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

5. Mozgás

6. A külső világ tevékeny megismerése

7. Munka jellegű tevékenységek

8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

VII. A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

VIII. Integrált nevelés

I. BEVEZETŐ

1. A Pedagógiai Programunkat a következő dokumentumok alapján készítettük:

- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény
- 229/2012. (VIII.28.) Korm. rendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény
- 20/1997. (II.13.) Korm. rendelet a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény végrehajtásáról
- 138/1992. (X.8.) Korm. rendelet a közalkalmazottakról szóló 1992. évi XXXIII. törvény végrehajtásáról a közoktatási intézményekben
- 363/2012. (XII.17.) Korm. rendelet az óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- Gyermekvédelemről szóló 1997. évi XXXI. törvény
- 2/2005. (III.1.) OM rendelet az SNI-s (sajátos nevelésű igényű) gyermekek óvodai nevelésének és iskolai oktatásának irányelve
- Pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről 15/2013. (II.26.) EMMI rendelet
- 20/2012. (VIII.31) EMMI rendelet nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 15/2013. (II.26.) EMMI rendelete a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
- 22/2013.(03.22.) EMMI rendelet
- 32/2012. (X.8.) EMMI rendelete a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésének irányelve
- Alapító Okirat 21/2013.(II.28.) számú Képviselő-testületi határozat
- Szervezeti és Működési Szabályzat 48/2013.(IV.25). számú Képviselő-testület határozat
- A Köröstarcsa Község Önkormányzata Képviselő-testülete által hozott határozatok, rendeletek

2. Helyzetkép

A település jellemzője

Településünk Békés megye észak keleti részén, a Kettős Körös partján helyezkedik el. A települést ketté szeli a 47-es számú főközlekedési út, vasútja nincs, a Körösön hajójárat nincs. Ellátás vonatkozásában a megyeszékhely, Békéscsaba felé orientálódik a község.

A növénytermesztés és az állattenyésztés még ma is a fő foglalkozások közzé tartozik, hiszen a lakosság jelentős részének a megélhetését ez biztosítja. Községünk lélekszáma folyamatosan csökken. Az emberek helyben történő foglalkoztatása nincs biztosítva, az aktív korú népesség nagy része a közeli városokba jár dolgozni.

A munkanélküliek száma változó. A munkahelyek megszűnésével a családok anyagi és szociális helyzete romlott. Az utóbbi években a gazdasági változások miatt meg növekedett a hátrányos és veszélyeztetett helyzetű gyermekek száma, több gyermek halmozottan hátrányos helyzetű. A fenti okok miatt növekszik a csonka családok száma. A gyermekek családi nevelésében a legfontosabb szerepet a tv játssza. Sajnos a szülők elfoglaltságuk, vagy életvitelük miatt egyre kevesebb időt fordítanak gyermekükre.

Az óvodai munkákban a környezeti nevelést a gyerekek különböző tevékenységi köreiből integráljuk és a természet nagy rendszeréhez az évszakokhoz kapcsoljuk. Törekszünk arra,

hogy a gyermekeknek olyan tanulási helyzeteket teremtsünk, ahol természetes környezetben ismerkedhetnek meg az őket körülvevő világgal.

Óvodánk történeti bemutatása

Az első óvoda Köröstarcsán 1893-ban nyílt meg községi jelleggel, önálló óvodaként férfi tanerővel. Ez egy vegyes csoporttal kezdett el működni, de ide csak a tehetősebb szülők gyermekei járhattak egészen 1944-ig, amikor már 2 csoportossá fejlődött.

1948-ban az államosításkor az iskola vezetése alá került és ekkortól indult be a napközi-otthonos étkeztetés. A gyermeklétszám rohamos növekedésével az 1950-es években még két óvoda nyílt Köröstarcsán, vegyes csoporttal. Később, az 1970-es években az épületek átalakításával már hat csoport fogadta a gyerekeket.

1987-ben szervezési összevonás történt, a 6 csoportot két épületben helyezték el, s az intézmény részben önállóvá vált, 1 vezetővel.

Az új óvodánkat 2006. augusztus 28-án ünnepélyes keretek között vettük birtokba, mely 5 csoporttal kezdte meg működését. A gyermeklétszám csökkenése következtében 2008. szeptembertől 4 csoporttal, majd 2009 szeptemberétől 3 óvodai és 1 bölcsődei csoporttal működünk.

Az óvodánk jellemzői:

Csoportszobák száma öt, melyekhez mosdó, WC, öltöző tartozik. Tágas ebédlő, előkészítő konyha, nevelői szoba, vezetői iroda, orvosi szoba, fejlesztő szoba, raktárhelyiség-szertár, elkülönítő szoba, öltöző a dolgozóknak, több WC a felnőttek részére. Udvarunk tágas, sok mozgásfejlesztő játékkal. Az óvoda előtti parkban korszerű játszóteret létesített a fenntartó, mely kiegészíti az óvoda udvarán található játékeszközöket, mozgás és fejlesztési lehetőségeket. Tágas, napfényes csoportszobák, esztétikus bútorokkal berendezettek. Az otthonosság érzését ezekben, a helyiségekben harmonikusan összeválogatott függönyök, szőnyegek, terítők segítik. Megtalálhatóak a gyermekek életkorának megfelelő, értelmi képességet fejlesztő játékok, építő és konstruáló játékok, szerepjátékok, bábjátékok, rajzeszközök. A fejlesztő szobában SNI és BTMN-es gyermekek fejlesztéséhez szükséges mozgásfejlesztő eszközök és fejlesztő játékok találhatóak. A gyermeklétszám csökkenésével a 2008/2009 tanévben egy csoportszobát tornaszobává alakítottunk át, melyet sok tornaszer gazdagít. 2009/2010 tanévben ismét eggyel csökkeni látszott az óvodai csoportok száma, így egy bölcsődei csoportot hoztunk létre. Összességében az óvoda épülete korszerű, egészséges, a törvényi előírásoknak megfelelően épült. A tárgyi felszereltség jónak mondható, melyet pályázatokból, egyéb forrásokból folyamatosan bővítettünk, cserélünk, fejlesztünk. Az utóbbi években többféle informatikai eszközt is beszereztünk, mivel az IKT eszközök használata kötelező érvénnyel bekerült a modern pedagógiába. (számítógépek, nyomtatók, laptopok, internet használattal, projektor, vetítővászon, fényképezőgépek, digitális kamera, telefon-fax)

Csoportok száma és jellege

Jelenleg az óvoda négy csoport működését teszi lehetővé. A gyermeklétszám alapján 3 óvodai csoport működik, osztott (tisza), illetve vegyes csoportok és az említett bölcsődei csoport.

Óvodánk: önállóan működő intézmény

- élén intézményvezető áll, munkáltatói jogkörrel
- egy intézményvezető helyettes

- a könyveléssel kapcsolatos feladatokat a fenntartó önkormányzat gazdasági vezetője látja el.

II. AZ ÓVODAI NEVELÉS ALAPELVEI, CÉLJAI, ESZKÖZEI, ELJÁRÁSAI

1. Gyermekkép

Olyan gyermekeket szeretnék nevelni, akik

- szeretnek óvodába járni,
- szeretnek közösségben élni,
- alkalmazkodni tudnak az együttélés szabályaihoz,
- elfogadják a különbözőségeket,
- képességeiknek megfelelően tudjanak dönteni, választani,
- tudjanak rácsodálkozni az őket körülvevő világra,
- szeressék és védjék a természetet.

Az Alapprogram az emberi személyiségből indul ki, abból a tényből, hogy az ember mással nem helyettesíthető szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiség és szociális lény egyszerre. Az óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakoztatásának elősegítésére törekszik, biztosítva minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, a meglévő hátrányai csökkenjenek, a kiemelkedő képességei továbbfejlődjenek a megfelelő lehetőségek biztosítása mellett. Nem ad helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

2. Óvodakép

Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család. Az óvoda a köznevelési rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője, a gyermek harmadik életévétől (mely 2015. 09. 01-től kötelező óvodáztatást jelent) az iskolába lépésig. A gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a harmadik életévét betölti, a nevelési év kezdő napjától legalább napi négy órában óvodai foglalkozáson vesz részt. A szülő – tárgyév május 25. napjáig benyújtott – kérelme alapján a gyermek jogos érdekét szem előtt tartva, annak az évnek az augusztus 31. napjáig, amelyben a gyermek a negyedik életévét betölti, a Kormány rendeletében kijelölt szerv (a továbbiakban: felmentést engedélyező szerv) felmentheti az óvodai foglalkozáson való részvétel alól, ha a gyermek családi körülményei, sajátos helyzete indokolja.

2.1. Szakmai feladatok, szaktudományos, az óvodai neveléssel kapcsolatos tervezési tudás. A családi nevelést kompenzáló szerepünk nagyon fontos a hátrányok kiegyenlítésében is. A gyermek nevelése elsősorban a család joga, és kötelessége, ebben az óvoda kiegészítő szerepet vállal. Nevelési felfogásunk egyik alaptézise, hogy az óvoda pedagógiai gyakorlata csakis a családi nevelésre építve, annak céljait és eredményeit figyelembe véve lehet eredményes. Tervezett nevelési és tevékenységi egységeink megfelelnek az óvodás gyermek egyénhez igazodó fejlesztéséhez. Ehhez fontos kiemelni a következőket:

- Tantervi módszertani tudás
- Pontos fogalomhasználat
- Komplexitás (kapcsolódás)
- Más forrásból szerzett tudás
- Digitális tananyag, taneszköz

- Változatos módszerek
- Önálló gondolkodás
- Elméleti ismeretek a gyakorlatban
- Online információszerzés

2.2. Pedagógiai folyamatok, tevékenységek tervezése és a megvalósításukhoz kapcsolódó önreflexiók. Ötleteket merítünk a természet közeli a fenntartható fejlődést tartalmazó programokból, a bázisintézményi „új gyakorlatok” bemutatásából, ezzel is hozzájárulva a gyermekek érzelmi intelligenciájának, kreatív, kritikai gondolkodásának megalapozásához, fejlesztéséhez. Tervezőmunkánkat jellemzik:

- Tudatos tervezés
- A folyamat tudatos figyelemmel kísérése
- Digitális eszközök célszerű használata
- Logikus tevékenység tervezés
- A tevékenység beillesztése a folyamatba
- Szociális tanulás előnyeinek kihasználása
- Differenciálás
- Motiválás, tudatos aktivizálás
- Tudatos eszköz és módszertervezés
- Választhatóság a tevékenykedetésben
- A tevékenység eredményességének vizsgálata PDCA

2.3. A tanulás támogatása. Az óvoda biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének optimális feltételeit. Azokat az eszközöket, amelyeket a gyermekek használnak, számukra hozzáférhető módon, és a gyermekek biztonságára figyelemmel kell elhelyezni. A gyermek, fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érettség sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott gondoskodás és különleges védelem illeti meg. A gyerekeket a természet szeretetére, a környezet védelmére neveljük. Ide tartozik az élménypedagógia, a párhuzamos tevékenységek megszervezése, a nyugodt alkotó légkör kialakítása, a kuckók berendezése a csoportban, valamint az érdeklődés felkeltése, és megtartása különböző módszerekkel.

Így:

- Tanulási szükségletek felmérése, érdeklődés felkeltés
- Aktuális fizikai szellemi állapot figyelembevétele
- Bizalom teli légkör
- Megfelelő szerkezeti felépítés
- Online felület használata a pedagógus részéről
- A tananyag kihasználása
- Tanulási problémák felismerése
- Önálló feladatok, gyűjtőmunka

2.4. A gyermekek személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesülése, a hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekkel, együtt történő sikeres neveléséhez, szükséges megfelelő módszertani felkészültség. Felvállaljuk a sajátos nevelési igényű, a BTMN-es gyermekek nevelését. Az intézményben adott a különböző fejlesztő foglalkozások megszervezése és a szakemberek foglalkoztatása. A gyermekek személyiségét elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi. Gondoskodunk a gyermeki szükségletek kielégítéséről, az érzelmi biztonságot nyújtó, derűs, szeretetteljes óvodai légkör megteremtéséről.

Fontos a célok eléréséhez:

- A nevelés, tanulás-tanítás egysége
- Módszerek a személyiség megismeréshez
- Személyiség fejlődés folyamatának figyelembevétele
- Önállóság fejlesztése
- Különleges bánásmódúak hosszú távú fejlesztési terve
- Egyéni igények fejlesztése
- A hiba a folyamat része, tehát javítható
- Általános és egyéni célok egységes kezelése
- Egyéni bánásmód, elemzés, értékelés

2.5. Az óvodai csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése, esélyteremtés, nyitottság a különböző társadalmi – kulturális sokféleségre, integrációs tevékenység. Az óvoda közvetlenül segíti az iskolai közösségbe történő beilleszkedéshez szükséges gyermeki személyiségvonások fejlődését. Az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete segíti a gyermek környezettudatos magatartásának kialakulását. A gyermek ismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a szülőföldhöz való kötődés alapja. Értékként fogadjuk el az egyéni különbségeket, az egyedit, a másságot, az eltérőt. Az esetlegesen hazájukat elhagyni kényszerülő családok (a továbbiakban: migráns) gyermekeinek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását. Ezek:

- Elfogadó biztonságos légkör
- Elfogadásra nevelés
- Különböző háttérrel rendelkezők elfogadása
- Együttműködés elősegítése a különböző programokon
- Konfliktusok megelőzése
- Konfliktusok felismerése
- Véleménycsere, vitakultúra
- Értékközvetítés
- Online közösségek létrehozása, a pedagógusok között
- Tudatos közösségfejlesztési módszerek

2.6. Pedagógiai folyamatok és a gyermekek személyiségfejlődésének folyamatos értékelése, elemzése Kiemelt figyelmet fordítunk az integrált nevelésre, az egyéni kompetenciák megfelelő alakítására. Elősegítjük, hogy a tartalmas, színes tevékenységek révén személyiségük, készségeik fejlődjenek. Ebben a szabad játékokra építünk, igazodunk a gyermekek egyéni képességeihez.

- Követelmények összehangolása
- Értékelési módszerek kialakítása
- Mérészközök készítése, használata
- Folyamatos visszajelzés, a gyermekeknek
- A reakció érthetősége
- A reakció a fejlődést szolgálja
- Önértékelés kialakulása
- Értékelés, elemzés továbblépés

2.7. kompetencia: A környezeti nevelésben mutatott jártasság, a fenntarthatóság értékrendjének hiteles képviselője és a környezettudatossághoz kapcsolódó attitűdök átadásának módja.

A pedagógus feladatai:

- Ismeri az országos és intézményi szintű pedagógiai dokumentumok fenntarthatóságra, nevelésre vonatkozó elvárásait.
- Szakterületének megfelelő tudása van a környezeti nevelésről és a fenntarthatóság fogalmáról, alapelveiről; törekszik mindennapi pedagógiai tevékenységébe beépíteni ezeket.
- Pedagógiai munkájában képes arra, hogy hitelesen jelenítse meg a fenntarthatóság értékeit.
- Képes megértetni az ok-okozati összefüggéseket, és rávilágítani a globális kihívások és helyi cselekvések közötti kapcsolatokra és megoldási lehetőségekre.
- Képes a tanulók életkori szintjén a fenntartható és nem fenntartható rendszerek, cselekvések és attitűdök bemutatására, megértetésére.
- Arra törekszik, hogy kialakítsa a tanulóknál az aktív cselekvés igényét és a felelős magatartást a fenntarthatóság érdekében, és ezért együttműködik közvetlen környezetével.
- Fontosnak tartja az alapvető környezettudatos magatartási normák betartását és betartatását.
- Bátorítja a környezettel kapcsolatos pozitív attitűdök kinyilvánítását.
- Tájékozott az ENSZ fenntartható fejlődési célok alapelveiben, valamint a fenntarthatóságra nevelés gyakorlatában és eszközeiben.
- Ismeri azokat a programokat, amelyek révén intézményi közössége hozzájárul a helyi társadalmi és természeti környezet értékeinek megővéséhez, gazdagításához vagy problémáinak megoldásához.
- Rávilágít a személyes felelősségvállalás fontosságára, képes megerősíteni a gyermekeket abban, hogy saját viselkedésükkel és cselekedeteikkel járuljanak hozzá egy fenntartható jövő kialakításához.
- Tevékenységét szakmai és közösségi szerepvállalás keretében végzi.

2.8. Kommunikáció és szakmai együttműködés, problémamegoldás. Az anyanyelvi nevelés áthatja az óvodai nevelést. Valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat, melyet a beszélő környezet, mintaadás és szabálykövetés segít elsősorban. A gyermeki magatartás alakulása szempontjából modell értékű az óvodapedagógus és az óvoda más dolgozóinak kommunikációja, bánásmódja, viselkedése. Az óvodapedagógus a nevelés kulcsszereplője, ezért fontos:

- Konstruktív együttműködés
- Kapcsolattartás online, és személyesen
- Nyitott a véleményekre
- Együtt a kollégákkal, a tanulókért
- Szakmai álláspont kifejtése
- Feladatvégzés a megfelelő szabályok mentén
- Munkaközösségi munka
- Nyugodt kommunikáció a tanuláshoz
- Érthető beszéd magyarázat
- A tanulók egymásközi kommunikációjának a fejlesztése

2.9. Elkötelezettség és szakmai felelősségvállalás a szakmai fejlődésért. Folyamatos önképzéssel, belső – és külső továbbképzésekkel segítjük szakmai fejlődésünket, mely

elősegíti a pedagógiai szakmai ellenőrzésen és a pedagógiai minősítő eljárásban való sikeres részvételt. Ezt szolgálja az „Önértékelési kézikönyv” használata is.

- Ismeri saját felkészültségét
- Saját gyakorlatát értékeli, elemzi
- Kommunikációját fejleszti
- Kutatások eredmények ismerete
- Szakmai kapcsolatok intézményen kívül
- Innovációkban való részvétel
- Aktív az online együttműködésben

Óvodai nevelésünk célja

Az óvodai nevelés célja az, hogy az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakoztatását elősegítse, az életkori és egyéni sajátosságok és az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével (ideértve a különleges gondozást igénylő gyermek ellátását is). Az óvoda-iskola átmenet segítségét szolgálják méréseink, melyről a szülőket és a leendő első osztályos pedagógust is rendszeresen tájékoztatjuk. Az inkluzív pedagógia elvei érvényesülnek az egész óvodai nevelés során. A gyermekek egyéni, tevékenységközpontú személyiségfejlesztése, az anyanyelv széleskörű kiterjesztésével és a környezettudatos magatartás kialakításával, valamint az esélyegyenlőség lehetőségének megteremtését minden gyermeknek, úgy a hátrányos helyzetűek, mint a sajátos nevelési igényű gyermekek tekintetében a különbözőség elfogadása mellett. Célunk a gyermeki aktivitás, motiváltság, kíváncsiság ébrentartása és kielégítése, a kreativitás előtérbe helyezése és a kompetenciaérzés kialakítása, fenntartása.

Nevelési alapelvünk: Arra törekszünk, hogy képviseljük környezetünk értékeit, szépségeit, így a tervezés a tanulás támogatása, a gyermek teljes körű személyiségfejlesztése, és a közösségszervezés kapcsán.

- Fontosnak tartjuk a nyugodt családi óvodai légkör biztosítását.
- Hangsúlyozzuk a szabad játék elsődlegességét. Hozzásegítjük a gyerekeket az ismeretek tapasztalati úton történő megszerzéséhez, a képességek fejlesztésére helyezzük a hangsúlyt.
- Törekszünk a szülőkkel való együttnevelésre, a gyermekek személyiségfejlesztése érdekében, mivel a gyermeket gondoskodás és különleges védelem illeti meg.
- Nevelésünkkel közvetítjük az inkluzív és innovatív szemléletet, így a gyermeki személyiséget, az elfogadás, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi.

- A közösségi nevelésünk alapelve, hogy a gyermek találja meg a helyét a közösségben, váljék igényévé a csoporttal való együttműködés.
- A különleges bánásmódot igénylő gyermekek nevelése speciális ismereteket, sajátos törődést igényel.

Képviseljük:

„Hallottam és elfelejtem,

Láttam és emlékszem rá

Csináltam és megértettem”- erre épül az élménypedagógiánk.

Óvodánk küldetésnyilatkozata

(elkötelezettségünk szerint)

- Azonosulunk, programunk alapelveivel- hiszünk eredményességében.
- Megteremtjük a nyugodt harmonikus légkört.
- Megkülönböztetett figyelmet fordítunk az egyéni különbségek felé, biztosítjuk az egyenlő hozzáférés lehetőségét minden gyermek számára
- Legfontosabb a játszó gyermek figyelme.
- Képviseljük mindazt, ami szép.
- Szülőkkel való jó kapcsolatra törekszünk.
- Hirdetjük a tevékenykedtetés fontosságát
- A minőség számunkra a jövő igényessége.
- Kihasználjuk természet adta lehetőségeinket a környezettudatos magatartás megalapozására, a fenn tartható fejlődés érdekében.
- Példát mutatunk beszédünkkel, magatartásunkkal, empátiánkkal, megújuló képességünkkel, és őszinteségünkkel.

Eszközök, eljárások

(tanulás támogatása)

Tevékenységeinket a közvetlen tapasztalatszerzésre építjük. Minden gyermeket tevékenykedtetve aktív részvételre ösztönzünk. Kihasználjuk az „akkor és most” tanulás lehetőségét, választható párhuzamos tevékenységek szervezésével. IKT, mint eszköz jelenik meg óvodai nevelésünkben. A különleges figyelmet igénylő gyermekek esetében specifikus fejlesztés, egyéni haladás Minden gyermekek esetében az óvodába lépéskor fontos elvégezni a komplex állapotfelmérést, részletes anamnézist. Az egyéni képességfejlesztés tervezése a diagnosztikára épül, a fejlődés nyomon követése az egyéni fejlődés dokumentumában található. Játéktevékenységekhez szükséges eszközök a csoportszobában a gyermekek számára elérhető helyen, a gyermekek biztonságát figyelembe véve, gyermeki méretnek megfelelő bútorokon van elhelyezve, melyek az egész nap folyamán, szabadon választhatóak.

III. ÓVODAI NEVELÉS FELADATA

(Szakmai feladatok, tervezés, tanulás támogatása, személyiségfejlesztés, közösségszervezés, értékelés-reflexiók, kommunikáció)

Támazkodunk a természetes gyermeki megnyilvánulásokra, élményekhez juttatjuk őket, ezáltal biztosítjuk azt a jogot, hogy megkapják a nekik megfelelő gondoskodást és nevelést.

- Minél több mozgás és játék biztosítása.
- Fokozott gondot fordítunk arra, hogy gyermekeink szépen és helyesen beszéljenek.
- Integrált nevelés megszervezése.
- Kiemeljük a környezet megismerését, óvását, védelmét.
- Olyan pedagógiai környezetet kell kialakítani az óvodánkban, ahol a különbség elfogadása mindenkinek természetessé válik.
- Szociális kompetenciák fejlesztésével, az együttműködési képességet erősítjük.

Az óvodai nevelés általános feladatai

Az óvodás korú gyermek testi-lelki szükségleteinek kielégítése három fő feladat köré csoportosítható:

- A/ Az egészséges életmód alakítása.
- B/ Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés,
- C/ Anyanyelvi- értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

1. Az egészséges életmódra nevelés, egészség nevelés

Célja:

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése ebben az életkorban kiemelt jelentőségű. Ezen belül az óvodai nevelés feladata:

- a gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése;
- a harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése;
- a gyermeki testi képességek fejlődésének segítése;
- a gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése;
- az egészséges életmód, a testápolás, a tisztálkodás,
- az étkezés, különösen a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só- és telítetlen zsírtartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzése, a fogmosás, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása;
- az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása;
- a gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása;
- a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása; a környezettudatos magatartás megalapozása;
- megfelelő szakemberek bevonásával - a szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve - speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása.
- Folyamatos odafigyeléssel a gyermekek komfortérzetének biztosítása, hiszen a jó közérzet az összes óvodai tevékenység alapja.
- Fokozott figyelemmel kell kísérni a hátrányos- és veszélyeztetett helyzetű gyermekek testi fejlettségét, és egészséges életmódjuk alakulását.
- Egészséges táplálkozás propagálása, gyümölcsök, zöldségek fogyasztása csoportonként.
- Óvodába lépéskor felvett anamnézis alapján egyéni bánásmód megtervezése.
- Helyes életritmus kialakítása: házirend, napirend, heti rend, balesetmentes, biztonságos, egészséges környezet kialakítása.
- A családok egészséges életvitelének segítése, életmódbeli szokásaik befolyásolása, prevenció, példamutatás segítségével (pl. higiénés szokások alakítása).
- A gyermekek higiénés nevelése, alapvető higiéniai tennivalókra való szoktatás (gyakorlás, ellenőrzés, folyamatos korrekció) tisztálkodás, WC használat, kulturált étkezés környezet higiénia, és rend, balesetmentes viselkedés, ruházat tisztántartása.

Az egészséges életmódra nevelés területei

Gondozás

- Egészséges környezet megteremtése
- Helyes életritmus kialakítása

- Testi szükségletek kielégítése (étkezési kultúra megalapozása, testápolás, öltözködés, önkiszolgálás)

Testi nevelés

- Mozgás
- Egészség védelme

Egészség nevelés

- Táplálkozás
- Életmód

Hangsúlyt kap a mindennapok szervezésében a szabad levegőn való tartózkodás, a változatos mozgás, a megfigyelő séták, túrák, kirándulások rendszeres és tudatos szervezése.

A megvalósítás lehetőségei:

(tervezés tanulás támogatása, közösségszervezés)

- mozgásigény kielégítése természetes környezetben, közös sportverseny szervezése a négy csoport bevonásával (gyermeknap, családi nap *kihívás napja*),
- minden évszakban kihasználjuk az edzés lehetőségét, az óvoda udvarán kialakított játszóhelyeket, sarkokat, homokozókat, mászókákat többfunkciósan használjuk, kihasználva lehetőségeinket,
- a szükséges, megfelelő szakemberek bevonásával speciális gondozó, prevenció és korrekciós testi nevelési feladatok ellátása.
- az óvodában a tízórai, ebéd és az uzsonna meghatározott időben áll a gyermekek rendelkezésére,
- a korszerű táplálkozási követelményekhez szoktatás (gyümölcsnap, zöldségnap, reformétkezés) családdal együttműködve,
- a környezet megismerésére törekvés, környezetbarát viselkedés kialakítása (páratartalom biztosítása, portalanítás, fertőtlenítés, zöld növények elhelyezése),
- a balesetek megelőzése minden csoportban fontos feladat (játékok, használati eszközök folyamatos ellenőrzése),

A fejlődés várható eredményei óvodáskor végén

(megfigyelés, mérés, értékelés, reflexiók)

- A gyermek eljut az első alakváltozáshoz, testarányai megváltoznak, megkezdődik a fogváltás
- teste arányosan fejlett, teherbíró.
- Mozgása összerendezettebb, koordinált, erőteljesen fejlett a mozgáskoordináció, finom-motorika.
- Mozgását, viselkedését, testi szükségleteinek kielégítését szándékosan irányítani képes.
- Kialakul a testápolás és tisztaság iránti igényük.
- Felszólítás nélkül, önállóan mosakodnak, fogat mosnak, fésülködnek, használják a zsebkendőt.
- Iskolába lépés előtt a gyerekek képesek mindennapi szükségleteik életkoruknak megfelelő önálló kielégítésére.
- Vigyáznak a tisztálkodási eszközökre, a mosdó és az öltöző rendjére, ha szükséges rendbe is teszik ezeket.
- Teljes önállósággal, a kulturált étkezés szabályait betartva étkeznek. Esztétikusan terítenek, eldöntik, hogy mennyi ételt kérnek.
- Öltözködésük önálló, figyelembe véve az időjárás változásait.

- Ruhájukat összehajtva teszik zsákjukba, polcukra, bekötik, bekapcsolják cipőjüket, felhúzzák cipzárjukat.
- Vigyáznak környezetük rendjére, az ajtókat halkán csukják, nyitják, az eszközökkel óvatosan bánnak.

2. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés, (személyiségfejlesztés, közösségszervezés, SNI)

Célja: Az óvodáskorú gyermek egyik jellemző sajátossága a magatartásának érzelmi vezéreltsége. Elengedhetetlen, hogy a gyereket az óvodában érzelmi biztonság, állandó értékrend, derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkör vegye körül, különös tekintettel a különleges bánásmódot igénylő gyermekek beilleszkedésének tekintetében.

Mindezzért feladatunk, hogy

- a gyermeket már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások ériék;
- az óvoda alkalmazottai és a gyermek, a gyermekek, valamint az óvodai alkalmazottak közötti kapcsolatot pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze;
- az óvoda egyszerre segítse a gyermek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, én tudatának alakulását, és engedjen teret önkifejező és önérvényesítő törekvéseinek;
- az óvoda nevelje a gyermeket annak elfogadására, megértésére, hogy az emberek különböznek egymástól

A szocializáció szempontjából meghatározó a közös élményeken alapuló tevékenységek gyakorlása, a gyermek erkölcsi tulajdonságainak (mint például: az együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség) és akaratának (ezen belül: önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának) szokás- és normarendszerének megalapozása.

Az óvoda a gyermek nyitottságára épít, és ahhoz segíti a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, hazaszeretet és a szülőföldhöz való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.

A gyermeki magatartás alakulása szempontjából az óvodapedagógus, az óvoda valamennyi alkalmazottjának kommunikációja, bánásmódja és viselkedése modell értékű szerepet tölt be. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében szükség szerint különösen jelentős az óvoda együttműködő szerepe az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel, rendelkező szakemberekkel.

Az intézmény feladatai, közé kiemelten hozzá tartozik, hogy a gyermekek boldogan kiegyensúlyozottan töltsék a mindennapjaikat. Játékos szemléttel, apróbb gyakorlatokkal lehet elősegíteni többek között a boldogság érzetét. Ehhez kapcsolódik a „Boldog Óvoda”játékos programja, a Jobb veled a világ, melynek elemeit beépítjük nevelésünkbe. Kutatások igazolják, hogy ezek a gyermekek könnyebben szembeszállnak a kihívásokkal, hamarabb megbirkóznak a nehézségekkel, problémákkal. A testi-lelki egyensúly, a pozitív gondolkodás alakítása nagyon hasznos a gyermekek számára.

Beszoktatás

(szakmai feladatok, tervezés, közösségszervezés, személyiség fejlesztés)

A gyermeket óvodába lépéskor érzelmi biztonságot nyújtó, szeretetteljes, családias, gondoskodó légkör fogadja. Óvodánk helyi adottságának köszönhetően lehetőségünk van a bölcsődéből érkező leendő óvodásokkal való ismerkedésre, folyamatos kapcsolattartásra. A nyári családlátogatást követően már ismerősként találkozik óvodapedagógus és szülő,

óvodapedagógus és gyermek. A beszoktatás a gyermek és szülő igényei alapján történik, mely egyénre szabott, ahol az anya gyermekével együtt ismerheti meg a közösségbe történő beilleszkedést, így az együttlét, az új környezet elfogadása biztonságot ad, megismerve a gyerekek napirendjét, szokásaikat. Elfogadjuk az otthonról hozott kedves játékaikat, a délutáni pihenéshez is. Csoportszobáink otthonosak, szépek. Az óvó és dajka nénik gondoskodó szeretettel várják a gyermekeket. Mindig figyelembe vesszük a gyermekek egyéni képességeit, tempóját, eltérő szokásaikat. A gyermekek felé nyitottak vagyunk, segítjük a barátságok kialakulását, a másság elfogadását, az érzelmileg átélt közös feladatok megvalósulását. Az érzelmi hatások sokféleségét engedjük érvényesülni, szem előtt tartjuk azt, hogy a pozitív érzelmeket megerősítjük, a negatívakat visszatartjuk, fékezzük. Mindezek feltételezik a mentálhigiénés egészséget, a közösség „lelki egészségét” és harmóniáját. A gyermekek viselkedéskultúráját fejleszti a felnőttek jó példája, bátorítása, türelme, bizalma, szeretete.

A fejlődés várható eredménye óvodás végén

(megfigyelés, mérés, értékelés, reflexiók)

- készen áll az iskolai élet és tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre és kapcsolatteremtésre felnőttekkel és gyermektársaival,
- a közös tevékenységekben aktívan és érdeklődéssel vesznek részt, örülnek a közösen elért sikereknek, a közös élményeknek,
- fejlődésük révén képessé válnak az énkép – önismeret – önértékelésre,
- egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni,
- elfogadják egymás különbözőségét,
- kialakulóban van feladattudata, ami a feladatmegértésben a feladatok egyre eredményesebb elvégzésében nyilvánul meg,
- kitartásának, munkatempójának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet,

3. Anyanyelvi nevelés, értelmi fejlesztés, megvalósítása

(személyiségfejlesztés, közösségszervezés, SNI, kommunikáció)

Célja: Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat. Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása - beszélő környezettel, helyes mintaadással és szabályközvetítéssel - az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van.

Feladatunk:

(Szakmai feladatok, tervezés, kommunikáció)

- Az óvodai nevelés a gyermek egyéni érdeklődésére, kíváncsiságára - mint életkori sajátosságra - valamint a meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve biztosít a gyermeknek változatos tevékenységeket, amelyeken keresztül további élményeket, tapasztalatokat szerezhet az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetről.
- Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd és kommunikációs kedvének fenntartására, ösztönzésére, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdésekre támogatására és a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítani.

- Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása - helyes mintaadással - az óvodai nevelő tevékenység egészében kiemelt jelentőségű. Különösen a beszédkezdés fenntartására, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések érvényesülésére, s a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítani. A szabálykövetés indirekt formában történik.
- Az értelmi nevelés további feladatai: egyrészt a gyermek spontán és tervezetten szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása, másrészt az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) - alkotóképesség- fejlesztése. Valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.

IV. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSE

1. Személyi feltételek

(szakmai feladatok, szakmai tudás, személyiségfejlesztés, reflexió, elkötelezettség)

Az óvodában a nevelőmunka kulcs-szereplője az óvodapedagógus, akinek személyisége meghatározó a gyermek számára. Jelenléte a nevelés egész időtartamában fontos feltétele az óvodai nevelésnek. Az óvodapedagógus elfogadó, segítő, támogató attitűdje modellt, mintát jelent a gyermek számára.

Az óvodapedagógusok a nevelő-oktató munkát segítő pedagógiai asszisztensek és dajkák rendelkeznek a munkakör betöltéséhez szükséges kompetenciákkal. Az alkalmazottak összehangolt munkájának hozzá kell járulnia az óvodai nevelés eredményességéhez. A sajátos nevelési igényű és BTMN-es gyermek fejlesztése speciálisan képzett szakember közreműködését igényli.

Óvodapedagógus kép

Olyan óvónők dolgoznak óvodánkban akik:

- megjelenése, tiszta, ápoltság, rendezett,
- az őszinte gyermekszeretet sugárzik minden megnyilvánulásából,
- viselkedésük derűs, nyugodt, barátságos,
- van humorérzékük, találékonyak,
- helyzetfelismerésük gyors,
- alkalmazkodó képesek,
- fejlett önismerettel rendelkeznek, és önreflexióik a fejlődést támasszák alá.
- etikusság jellemzi cselekedeteiket,
- a migráns gyermekeket is nevelő óvodában dolgozóknak feladatuk lehetőséget teremteni ahhoz, hogy a gyermekek megismerhessék egymás kultúráját, anyanyelvét.

Jelenleg a dolgozók létszáma 11 fő.

Óvónők: 7 fő.

Pedagógiai asszisztens: 1 fő

Dajkák: 3 fő

Karbantartási feladatok: A fenntartó által működtetett brigád, és vállalkozó látja el .

Az óvónők átlag életkora 46 év.

Az óvodapedagógusok közül 1 fő gyógy testnevelőként, 1 fő fejlesztő óvodapedagógusként ellátja azon gyermekek fejlesztését, akikre a Pedagógiai Szakszolgálat, javaslatot tesz.

A gyógypedagógiai fejlesztést, a SZIT tornát, megbízási szerződéssel gyógypedagógus szakember látja el.

A beszédfejlesztést a Pedagógiai Szakszolgálatnál alkalmazott logopédus végzi, az SNI-s logopédiát szintén megbízási szerződéssel látja el a megfelelő szakember.

Pedagógus előmenetel:

(elkötelezettség)

Elvégzett szakvizsgák

- közoktatás vezető	1 fő
- vezető óvodapedagógus	1 fő
- gyógy testnevelés szakirányú szak	1 fő
- óvodai közoktatási szakértő	1 fő
- Óvodai fejlesztő pedagógus	1 fő

A hét évenkénti kötelező jellegű továbbképzéseket figyelemmel kísérik, ezeket mindenki teljesíti.

Minősítő eljárásban résztvevők:

Pedagógus 1 fokozatba soroltak: 3 fő

Pedagógus 2 fokozatba soroltak: 2 fő

Mesterpedagógus fokozatba sorolt: 1 fő

Gyakornok fokozatba sorolt: 1 fő

Pedagógiai szakmai ellenőrzésben részt vett: 1 fő szakértő tanfelügyelő

Intézményi és vezetői tanfelügyelet már szerveződött intézményünkben.

Önértékelések:

- Pedagógus önértékelés: 4 fő
- Vezetői önértékelés: 1 fő
- Intézményi önértékelés

Intézményünkben szakmai munkaközösség működik, melynek minden óvónő tagja.

2. Tárgyi feltételek

(tanulás támogatása)

Az óvodának rendelkeznie kell a pedagógiai program megvalósításához szükséges tárgyi feltételekkel. Az óvoda épületét, udvarát, kertjét, berendezését oly módon kell kialakítani, hogy az szolgálja a gyermekek biztonságát, kényelmét, megfeleljen változó testméretének, biztosítsa egészségük megőrzését, fejlődését. Tegye lehetővé mozgás- és játéki igényük kielégítését, és a gyermekeket, harmóniát árasztó színekkel, formákkal, anyagokkal vegye körül. A gyermekek által használt tárgyi felszereléseket, számukra hozzáférhető módon és a biztonságára figyelemmel kell elhelyezni. Az óvoda egyidejűleg biztosítson megfelelő munkakörnyezetet az óvodai munkatársaknak, teremtse lehetőséget a szülők fogadására.

A nevelőmunkát segítő játékok, és egyéb eszközök a kötelező eszközjegyzék szerint biztosítottak.

Játékok, játékeszközök (mennyiség eszköz fajtánként):

Különböféle játékformák (mozgásos játékok, szerepjátékok, építő-konstruáló játékok, szabályjátékok, dramatizálás és bábozás, barkácsolás) eszközei: gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben. Biztosítottak, csoportszobai és udvari eszközök külön-külön.

Mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök: gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével. Csoportszobai és udvari eszközök külön-külön.

Ének, zene, énekes játékok eszközei: gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével az óvoda nevelési programja szerint.

Az anyanyelv fejlesztésének, a kommunikációs képességek fejlesztésének eszközei: gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben az óvoda nevelési programja szerint; képeskönyvekből, képes mesekönyvekből gyermekcsoportonként legalább 15 félé 3-3 példányban.

Értelmi képességeket (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) és a kreativitást fejlesztő anyagok, eszközök: gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben az óvoda nevelési programja szerint.

Ábrázoló tevékenységet fejlesztő (rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, kézimunka) anyagok, eszközök: gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével az óvoda nevelési programja szerint.

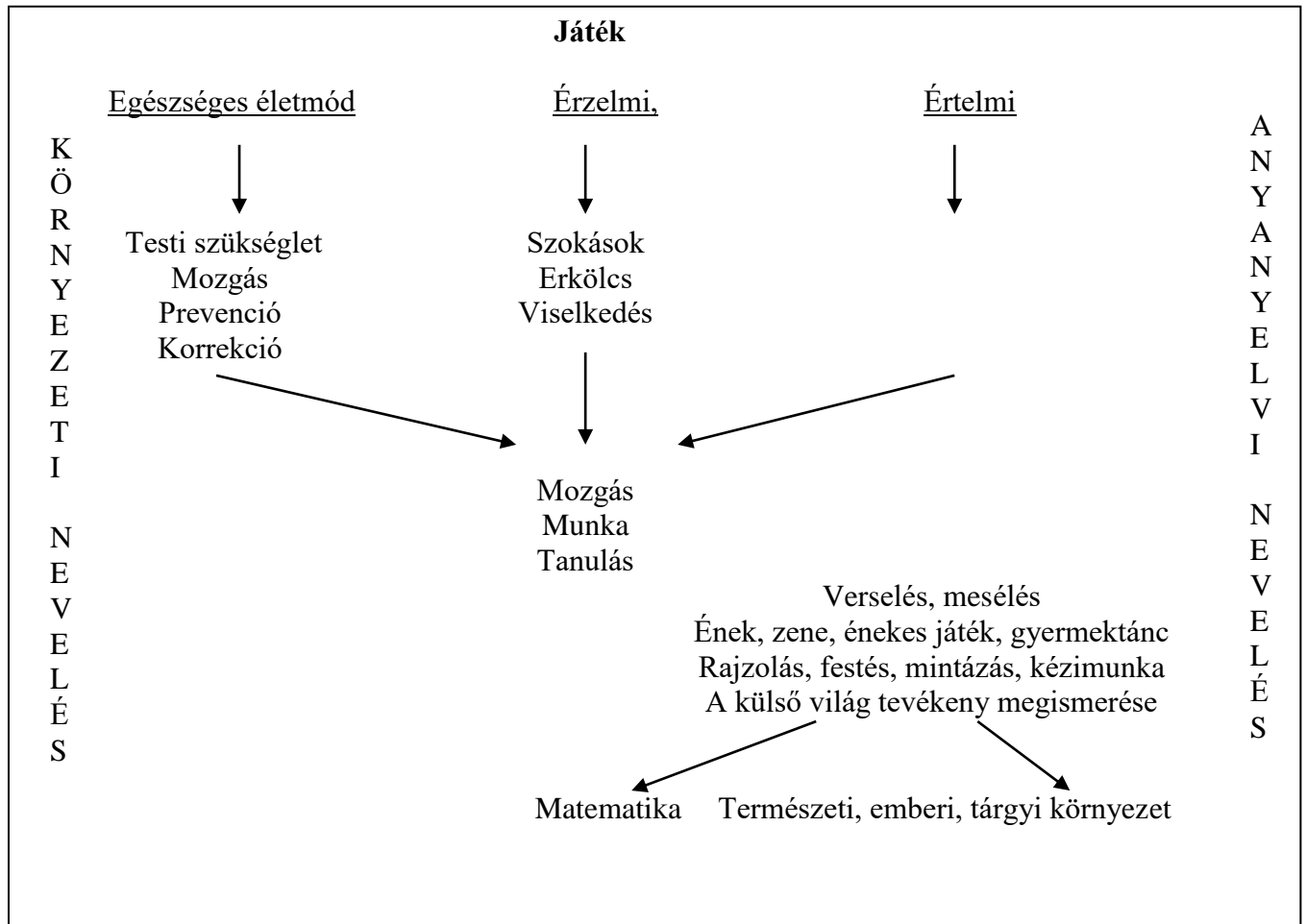
A természeti- emberi-tárgyi környezet megismerését elősegítő eszközök, anyagok: gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével az óvoda nevelési programja szerint.

Munka jellegű tevékenységek eszközei: gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben az óvoda nevelési programja szerint.

A nevelőmunkát segítő egyéb eszközök: televízió 1db, diavetítő 1 db, vetítövásznon 1 db, laptop 3 db, hangszer gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiség.

3. Az óvodai élet megszervezése (tanulás támogatása, személyiségfejlesztés, kommunikáció)

Nevelésünk rendszerábrája

A gyermek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a heti rend biztosítja a feltételeket, melyek a megfelelő időtartamú párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5–35 perces) csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg. A napirend igazodik a különböző tevékenységekhez és a gyermek egyéni szükségleteihez, valamint tekintettel van a helyi szokásokra, igényekre. A rendszeresség és az ismétlődések érzelmi biztonságot teremtenek a gyermeknek.

A jó napirendet folyamatosság és rugalmasság jellemzi. Fontos a tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítása szem előtt tartva a játék kitüntetett szerepét. A napi- és heti rendet a gyermekcsoport óvodapedagógusai alakítják ki.

Az óvodai élet szervezésében a gondozásnak is kiemelt szerepe van. Az óvodapedagógus a gondozás folyamatában is nevel, építi kapcsolatait a gyermekekkel, egyúttal segíti önállóságuk fejlődését együttműködve a gondozást végző munkatársakkal.

Az óvodai nevelés tervezését, valamint a gyermekek megismerését és fejlesztését, a fejlődésük nyomon követését különböző kötelező dokumentumok szolgálják. Az óvodai nevelés csak a jóváhagyott pedagógiai program alapján valósulhat meg és a teljes óvodai életet magába foglaló tevékenységek keretében szervezhető meg, az óvodapedagógus feltétlen jelenlétében és közreműködésével.

Napirend: (pedagógiai folyamatok, tervezés)

A napirend céltudatos kialakítása biztosítja a gyermek egészséges fejlődését. Az óvoda nyitvatartási idejét a szülők igényének megfelelően alakítjuk.

6³⁰ - 12⁰⁰ Folyamatos játéktevékenység. Tízóraiztatás, tanulási lehetőségek kihasználása. Mozgás.

12⁰⁰ - 15⁰⁰ Ebéd, előkészület a pihenéshez, pihenés – alvás.

15⁰⁰ - 17⁰⁰ Mozgás, uzsonna, folyamatos játéktevékenység, folyamatos hazabocsátás.

A heti rend és napirend összeállításának pedagógiai szempontjai

(tervezés, tanulás támogatása, szakmai feladatok)

- Heti és napirendünkben a tevékenységek illeszkednek a gyermekek egyéni szükségleteihez, szem előtt tartva a játék szerepét és kiemelve a párhuzamosságot.
- A korcsoportokban tükröződik a nevelői céltudatosság, tervszerűség, a pedagógiai önállóság.
- Formáját tekintve lehet kötetlen, illetve kötött tevékenység. A kötetlen szervezési forma elősegíti az egyéni fejlesztést, az önállóságot és önkéntességre nevel. A kötött forma az együttes tevékenységet fejleszti, és közös élményhez juttat.
- A tanulás megszervezésénél szem előtt tartjuk a rugalmasságot, az egymásra épülést, a fokozatosságot és a komplexitást.
- Lakóhelyünk sajátosságainak figyelembevételével dolgozzuk fel a témát az adott környezetben.
- A tevékenységek tartalmát és jellegét tekintve a sok mozgást igénylő mellé a viszonylag nyugalmasabbat párosítjuk - pl. mozgás – verselés, mesélés.
- Óvodai nevelésünkben a gondozásnak kiemelt szerepe van, melyet az óvónő a dajka segítségével együttműködve végez.
- A gyermekek fejlődésének nyomon követése egyéni fejlesztési lapokon "Óvodai történetem" címmel.
- Az óvodai nevelés tervezése a csoportnaplóban van dokumentálva.

4. Az óvoda kapcsolatai

(személyiségfejlesztés, közösségszervezés, SNI)

Szülői házzal – családokkal:

Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt, szolgálja a gyermek fejlődését. Ennek alapvető feltétele a családdal való szoros együttműködés. Az együttműködés formái változatosak, a személyes kapcsolattól a különböző rendezvényekig magukban foglalják azokat a lehetőségeket, amelyeket az óvoda, illetve a család teremt meg. Az óvodapedagógus

figyelembe veszi a családok sajátosságait, szokásait, az együttműködés során érvényesíti az intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.

Szociális intézményekkel:

Az óvoda kapcsolatot tart azokkal az intézményekkel, amelyek az óvodába lépés előtt (bölcsődék és egyéb szociális intézmények), az óvodai élet során (pedagógiai szakszolgálat intézményei, gyermekjóléti szolgálatok, gyermekotthonok, egészségügyi, illetve közművelődési intézmények) és az óvodai élet után (iskolák) meghatározó szerepet töltenek be a gyermek életében. A kapcsolattartás formái, módszerei alkalmazkodnak a feladatokhoz és a szükséglethez. A kapcsolatok kialakításában és fenntartásában az óvoda nyitott és kezdeményező.

A nemzetiséghez tartozó gyermekeket is nevelő óvoda kapcsolatot tart az érintett nemzetiségi önkormányzatokkal, szervezetekkel.

A Kárpát-medence magyar nyelvű intézményei közötti oktatási tér kialakítása érdekében az óvoda a külhoni magyar óvodákkal kapcsolatépítésre törekszik az elkövetkezendő időszakban.

Egészségüggyel:

Cél: A gyermekek egészségének megőrzése, prevenció, korrekció.

Feladata: Az óvoda és az egészségügyi szervek között meglévő kapcsolat bővítése, tartalmának bővítése.

- Védőnő látogatása az óvodai csoportokban.
- Orvosi vizsgálat megszervezése.
- A különböző fertőző betegségek kialakulása esetén az intézmény tájékoztatása.
- Az év első szülői értekezletén a védőnő és a gyermekorvos tájékoztatója (fejtetvesség, fertőző betegsége, influenza, prevenciók tevékenység, szűrővizsgálat).
- A fogorvos látogatása (beszélgetés a helyes fogápolásról, plakátok és szóróanyagok eljuttatása a szülők részére).

Művelődési Ház és Könyvtár

A kapcsolattartás formái:

- A Művelődési Ház biztosít helyet az évente aktuálisan szervezett foglalkozásoknak.
- Az óvoda részt vesz a Művelődési Ház gyermekrendezvényein, pályázatain, versenyein.
- Az óvoda nyilvános rendezvényeihez helyet biztosít.
- A könyvtár lehetőséget biztosít az, információszerezésre.
- Mese és szakkönyvállományát az óvoda rendelkezésére bocsátja.
- Lehetőséget nyújt foglalkozások megtartására.

V. GYERMEKVÉDELMI FELADATOK

(személyiségfejlesztés SNI)

Célja: A szociálisan hátrányos helyzetben lévő gyermekek differenciált fejlődésének biztosítása. Évente feltárni azokat a körülményeket, amelyek óvodásaink családi helyzetét hátrányosan érintik, illetve veszélyeztetik.

Feladat:

Az egyéni sorsokkal való törődés, segítségnyújtás a hátrányok enyhítésére óvodai keretek közötti kompenzálás biztosítása.

Gyermekvédelmi felelős feladata

Családlátogatás

A gyermekvédelmi felelős és a csoportvezető óvónők közösen beszélnek meg a teendőket az elhanyagoló szülők esetében, és együtt mennek családlátogatásra.

A rendszeres óvodába járás szorgalmazása

Az 3 éves kort követően, aki rendszertelenül jár óvodába, vagy igazolatlanul hiányzik, az óvodavezetővel történő megbeszélés után, felszólítják szüleit a rendszerességre, ha ez nem segít, felvesszük a kapcsolatot a Gyermekjóléti Szolgálattal, és a Járási Hivatallal, a törvényi előírások szerint. A szülői igazolások rendszere, a házirendben van meghatározva.

A hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek nyilvántartása

A tanév során többször felülvizsgálja az óvodavezetővel együtt a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek névsorát, hiszen a családok helyzete megváltozhat.

A szociális rendeletek figyelemmel kísérése

Figyelemmel kíséri a Községi Önkormányzat rendeleteinek változását.

Helyzetkép készítése

- Sajnos a hátrányos helyzetű gyermekek száma évről évre nő, melyről tájékoztatja a csoportban dolgozó óvónőket.
- Jelzőrendszer működtetése.
- A felmerülő problémák jelzése a gyermekjóléti szolgálat felé.
- Részvétel a kéthavonta megrendezésre kerülő jelzőrendszeri értekezleten.
- A felmerült problémák megbeszélése, információszerzés.
- Éves beszámoló készítése.
- Minden év márciusában a jelzőrendszeri tagok és az érintett szakemberek részvételével a kerek asztal megbeszélésen.
- Esetmegbeszéléseken való részvétel, rendkívüli esetekben, konkrétan egy-egy családnál.

VI. AZ ÓVODAI NEVELÉS TEVÉKENYSÉGFORMÁI, ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI

(szakmai feladatok, tervezés, személyiségfejlesztés, értékelés. Reflexiók, motiválás, kommunikáció)

1. Játék

A kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, s így az óvodai nevelésünk leghatékonyabb eszköze.

Célja: A játék - szabad-képzettársításokat követő szabad játékfolyamat - a kisgyerek elemi pszichikus szükséglete, melynek mindennap visszatérő módon, hosszantartóan és lehetőleg zavartalanul ki kell elégülnie. A kisgyermek a külvilágból és saját belső világából származó tagolatlan benyomásait játékában tagolja. Így válik a játék kiemelt jelentőségű tájékozódó, a pszichikumot, a mozgást, az egész személyiséget fejlesztő, élményt adó tevékenységgé.

Feladatok az óvodai játéktevékenység biztosításához

- *Derűs, nyugodt légkör biztosítása:* az egész óvodai életnek elengedhetetlen feltétele. Ennek érdekében nagyon fontos az együttélés alapvető szabályainak, szokásainak kialakítása, betartása, amely segíti a gyermeket az eligazodásban -, és az „anyapótló” hiteles, érzelem gazdag óvónői magatartás. A kisgyermek első valódi játszótársa a családban, az óvodában is a felnőtt - a szülő és az óvodapedagógus. Az óvodapedagógus utánozható mintát ad a játéktevékenységre, majd amikor a szabad játékfolyamat már kialakult, bevonható társ marad, illetve segítővé, kezdeményezővé lesz, ha a játékfolyamat elakad. Az óvodapedagógus jelenléte teszi lehetővé a gyerekek közötti játékkapcsolatok kialakulását is.
- A játék a gyermek elemi pszichikus szükséglete, melynek mindennap visszatérő módon, hosszan tartva és lehetőleg zavartalanul ki kell elégülnie.
- *Megfelelő hely a játékra:* A megfelelő hely biztosítása a csoportszobában és az udvaron egyaránt fontos. Minden csoportszobában legyen hely a nagyobb mozgást igénylő játékokra is. A csoportszoba kialakításánál figyelembe kell venni az életkort, és az összetételt, és az egyéni igényeket is. A gyermek játékától függően az óvónő alakítsa, változtassa a teret, de legyenek állandó játszóhelyek is - kuckók, játéksarkok, kézimunkaasztal stb.
- *Játékidő:* Mivel a játék a gyermek alapvető tevékenysége, ezért természetes, hogy a napirendben erre kell a legtöbb időt biztosítani. Fontos, hogy kapkodás nélkül tevékenykedhessenek, elmélyülten játszhassanak, legyen idejük elképzeléseik megvalósításához. A nap folyamán a délelőtti és délutáni játéknak egyenértékűnek kell lenni. Minél többet játszik a gyermek, annál nagyobb lehetősége van fejlődésének elősegítésére.
- *Eszközök a játékhoz:* a tudatos óvónői munka lényeges eleme a játékeszközök kiválasztása, biztosítása, mely befolyásolja a sokirányú fejlesztést. Fordítson figyelmet az óvónő a barkácsolásra, és a fejlesztőjátékok beszerzésére, használatára. Törekedjünk a játékeszközök többfunkciós felhasználására.
- A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az élményszerű, elmélyült gyermeki játék kibontakozását. Mindezt az óvodapedagógus feltételteremtő tevékenysége mellett a szükség és igény szerinti együttjátszásával, támogató, serkentő, ösztönző magatartásával, indirekt reakcióival éri el.
- Az óvodában előtérbe kell helyezni a szabad játék túlsúlyának érvényesülését. A játék kiemelt jelentőségének az óvoda napirendjében, időbeosztásában, továbbá a játékos tevékenységszervezésben is meg kell mutatkoznia.
- Tudatos helyzeteket alakíthatunk ki, melyek elősegítik a problémamegoldást az egymás segítségét, és pozitív színben tűnhet fel majd a megoldhatatlan is, hogy jobb legyen a világ.

Tapasztalatszerzés - élmények szerepe –játékirányítás

Feladatunk a helyi sajátosságok figyelembevételével a gyermek élményhez juttatása közvetlen tapasztalatszerzéssel, játékban történő megvalósulását az óvónő magyarázattal terelje pozitív irányba. A kisgyermek a külvilágból származó tagolatlan benyomásait játékban tagolja, így lesz a játék kiemelkedő, tájékozódó tevékenység. A játékirányítás terjedjen ki a szerzett tapasztalatok, ismeretek állandó bővítésére, elmélyítésére, az élményeket kísérő pozitív érzelmek irányítására. A játékirányítás alapvető sajátossága a közvetlenség legyen. Az óvónő élje bele magát a gyermekek által elképzelt, megteremtett játék helyzetekbe, hiszen a kisgyermek első játszótársa a fejlődés folyamán a felnőtt,

később társai (együttműködés, megértő tekintet, kifejező gesztusok, konkrét segítségnyújtás - modell).

A természettel kapcsolatos játék lehetőségek ismétlésével a játék funkciójának erősítése, a valóságról alkotott kép gazdagítása, fejlesztési lehetőségek biztosítása.

Feladatok a játékirányításban

- Játéktémák fejlesztése.
- Gyermeki kreativitás kibontakoztatása.
- A csendes, visszahúzódó, hátrányos helyzetű gyermekek bevonása a játékba.
- Bizonyos helyzetekben közbelépés (ha a gyermekek zavarják egymást, vagy játékeszközökkel testi épségüket veszélyeztetik, illetve konfliktusaikat nem tudják önállóan megoldani).
- Az óvónő tudatos jelenléte biztosítja az indirekt irányítás felelősségét.
- A szenzitív játék személyiségformáló, képességfejlesztő hatásainak tudatos alkalmazása (egy-egy érzékszervek érzékenyítését, segítő játékokat: látást, hallást, szaglást, tapintást, és ízlést fejlesztő játékok).

Az anyanyelv szerepe a játékban

A játék során figyelünk a kialakult párbeszédre, monológokra (ha szükséges, javítsuk a helytelenül ejtett vagy trágár szavakat, adjunk magyarázatot egy-egy felmerülő új szó jelentésére).

Törekszünk a szókincsbővítésre, a megfelelő hangsúly, hangerő, hanglejtés, hangszín és térközsabályozás kialakítására. Ügyelünk a mimika és a mondanivaló helyes összhangjára, hiszen úgy tudja a gyermek befogadni, értelmezni a mondanivalókat, és mi is így várhatjuk viszont tőle. A visszahúzódó gyermekkel kezdeményezzünk beszélgetést a játékszituációk kapcsán, így feloldódnak, s később ők is kezdeményeznek.

Környezeti nevelés szerepe a játékban

Ok-okozati összefüggések felfedeztetése, élmények feldolgozása a játék során.

Analízis-szintézis (gondolkodási műveletek fejlesztése) kooperatív tanulási környezetben.

A környezet mennyiségi, méreti, formai, sík és térbeli jellemzőinek megfigyelése játékosan.

A kirándulások, séták során a természetes, eredeti környezetben játékos tapasztalatszerzés, élménygyűjtés, egyedi természeti kincseink megismerése élőben és a megfelelő viselkedési forma gyakorlása.

Természetvédelmet közvetlenül, játékosan gyakorolják, közösen éljék meg (nem szakítjuk le a virágokat, nem tördeljük a fák ágait, nem bántjuk az állatokat).

A várható fejlődés eredménye óvodáskor végén

- Változatos játéktevékenységek gyakorlásával fejlődik önismeretük.
- Gyűjtőmunkák – séták – kirándulások során megismerkednek a természettel, termésekkel, apróbb tárgyakkal, azokkal manipulálnak, alkotóan tevékenykednek.
- Megismerkednek a játékok, építőelemek tulajdonságaival (szín – alak – forma – nagyság), a velük való tevékenység során fejlődik finommozgásuk.
- A játékban örömet lelik, képesek arra, hogy egy játéktémát több napon keresztül is játszanak.
- Kialakul az együttjátszás igénye.
- A játzócsoportok között jó társas kapcsolat alakul ki, ahol egymás játékát kiegészítik, segítik.
- Szerepjáték során képesek szerepeket vállalni, megosztani, arról lemondani.

- Saját elképzeléseiknek megfelelően próbálkoznak játékeszközök készítésével, azokat játékaikban alkalmazzák (dramatizálás – bábozás során).
- Problémahelyzetek megoldására vállalkoznak.
- Alkalmazkodnak egymáshoz és betartják a játékszabályokat.
- A játék során olyan tulajdonságok, magatartásformák alakulnak ki, amelyek a későbbiekben meghatározóak lesznek.
- Örömmel és bátran válogassanak játékeszközök és tevékenységek között.
- Váljanak képessé játéktevékenységük kezdeményezésére, megszervezésére.
- Szívesen játszanak társaikkal, legyenek képesek a szerepek elosztására és a szabályok felállítására.
- Tartsák tiszteletben társaik magányos játékra való igényét.

2. Verselés, mesélés

A mese megfelel az óvodás gyermek szemléletmódjának és világképének. Visszaigazolja a kisgyermek szorongásait és egyben feloldást, és megoldást kínál. A tárgyi világot is megelevenítő, áttelestítő szemléletmódja és az ehhez társuló, a szigorú ok- okozati kapcsolatokat feloldó mágikus világképe, csodákkal és átváltozásokkal ráébreszt a pszichikus realitásra és a külvilágra irányított megismerési törekvésekre.

A többnyire játékos mozgásokkal is összekapcsolt mondókák, dúdoló, versek hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléséhez. Ezek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket nyújtanak.

A magyar gyermekköltészet, a népi, dajkai hagyományok, gazdag és jó alkalmat, erős alapot kínálnak mindennapos mondókázásra, verselésre. A mese a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének fejlesztésének egyik legfőbb segítője. A mese – képi és konkrét formában, esetlegesen a bábozás és dramatizálás eszközeivel – feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges és megfelelő viselkedésformákat.”

Célja: A személyiségjegyek kibontakoztatása és fejlesztése, szeressék a gyerekek a mesét, verset és örömmel várják a vele való találkozást, később önmaguk is kezdeményezzenek verselést, mesélést a nap bármely szakában. Az irodalmi nevelés szorosan összefonódik az anyanyelvi neveléssel, amely a gyermek verbális önkifejezése, az érthető, kifejező beszéd készségének kialakítása.

Feladata

- Az óvodában a 3–7 éves gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi – népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi –, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van.”
- Az irodalmi anyag igényes és életkoruknak megfelelő válogatása, a tevékenységekhez szükséges feltételek biztosítása.
- A mindennapok során kerüljön sor az irodalmi alkotások bemutatására, gyakorlására, spontán mesélésre - az óvónők fejből történő mesélése szemkontaktussal, mert sok gyermek csak itt hall mesét, verset.
- A nyelvi kultúra alapjainak lerakása, nyelvi képességek fejlesztése.

- Az állatok, növények iránt kialakítandó pozitív érzelmi viszony elősegítése a róluk szóló versek, mesék segítségével.
- Megismertetjük a gyermekeket a környezet változásaihoz kapcsolódó népmesékkel, versekkel, népi mondókákkal, szólásokkal, közmondásokkal, találós kérdésekkel.

Fejlesztés tartalma

- A mindennapi mondókázás, verselés, mesélés (a kisgyermek mentálhigiéniének elmaradhatatlan eleme).
- A gyermek saját vers és mesealkotása, annak mozgással és ábrázolással történő kombinálása, önkifejezése.
- Az óvodában a népi, a klasszikus és a kortárs irodalmi művekből válogatunk.
- A mesehallgatás szokásrendszerének kialakítása.
- A versek megtanulása szövegmegtartás gyakorlása bevéséssel.
- A nyelvi fordulatok elsajátítása, a humorérzék fejlesztése.
- Az irodalmi művek válogatása életkornak megfelelően.
- A bábozás pszichikai lehetőségeinek kiaknázása.
- A szívesen vállalkozó, többszöri önállóan mesélő, verselő, bábozó gyerekeknek lehetőség biztosítása, mese-és versmondó versenyre való felkészítése. (tehetség felismerése)

A várható fejlődés eredménye az óvodáskor végén

- Az érthető, kifejező beszédképesség alapjai kialakulnak.
- Igénylik a mesét, verset, csendben figyelnek közben, kialakult mesemondási szokásaik vannak.
- A magyar népmesék szófordulatai passzív szókinésükbe beépülnek.
- A metakommunikatív jelzéseket igyekeznek használni, a környezetükben megfelelően kommunikálnak.
- Gondolkodásuk, képzeletük, fantáziájuk, szándékos figyelmük fejlődik, beszédképességük, beszédkedvük erősödik.
- Beszédfigyelmük kialakul.
- Önállóan mondanak hosszabb verseket, megjelenik a versek hangsúlyozása.
- Képesek önálló mesemondásra, használják a mese fordulatait.
- Megkezdett mese, történet folytatását saját fantáziájukkal egészítik ki.
- Ismerik a mesekönyveket, kialakul igényük a könyv tisztelete iránt, azokat szívesen, a napi élet részeként használják, forgatják.
- A közvetlen természetes környezetben elsajátított és megismert versek, mesék, mondókák, történetek hatékonyabban vésődnek be a gyermekek emlékezetébe és könnyebben felidéznek azokat.
- A gyermekeket közvetlenül érő külső ingerek fokozzák kíváncsiságukat, érdeklődésüket, így pozitívan befolyásolják kommunikációs képességeik kibontakoztatását - a társakkal, felnőttekkel való kapcsolattartásban.
- Élményeinek elmondásával megtanulja az összefüggő beszédet.
- A sokoldalúan biztosított tapasztalatszerzés és ismeretanyag által kedvező mértékben gyarapodik szókinése, lehetősége adódik a választékos beszédre.
- Megjelenik a betűk iránti érdeklődése.

A környezeti nevelés szerepe a vers, mese tevékenységben

A jól megválasztott irodalmi művek megteremtik az elengedhetetlen érzelmi alapot a természet megismeréséhez, megbecsüléséhez, megóvásához, ezáltal hozzájárulnak a gyermekek környezeti (környezetvédelmi) neveléséhez, természetszerető, környezetbarát felnőtté válásához.

3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Célja: Megszerettetni a gyermekekkel az éneklést, az énekes játékokat, fejleszteni a zenei hallásukat, ritmusérzéküket, mozgáskultúrájukat. Zenei ízlésük és zenei anyanyelvük megalapozása érdekében minél több zenei élményhez juttatni a gyermekeket.

Feladata

- A zenei anyag igényes válogatása az életkori és egyéni képességek figyelembe vételével.
- Nyelvi képességek fejlesztése a mondókák, gyermekdalok és zenei készségfejlesztő játékok által.
- A szépen tisztán éneklő gyermekek lehetősége a műsorokban, fellépéseken való részvétel, valamint a lehetséges szabadidős tevékenységek ajánlása, a Művelődési Házban.
- Elősegíti a zenei anyanyelv megalapozását a gyermekek biztonságérzetének növekedését, gátlásaik feloldását önként vállalt fegyelmük, közösségi érzésük és magatartásuk kedvező alakulását.
- A zenei nevelés hatására fejlődik a kisgyermek testtartása, mely esztétikus, rendezett mozgásában mutatkozik meg.

Fejlesztés tartalma

- Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek és zenei kreativitásának alakításában.
- Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbeli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermek felfedezi a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömét.
- Módszertani eszköztárunkat folyamatosan gazdagítjuk (pl., „Zenevarázs” című kiadvány)

Éneklési készség fejlesztése:

- Visszhangjáték.
- Dallamos beszélgetés.
- Fel- és lefutó hangsorok gyakorlása kitalált szöveggel.
- Kellő hangmagasság tartása.
- Új dalok, énekek és játékok pontos elsajátítása.

Ritmusfejlesztés: Bizonyított tény, hogy az anyaméhben fejlődő magzat első ritmusa a szívverésének hangja, ez nyújt alapot az egyenletes lüktetés képességének fejlesztésére, dalban, versben, mozgásban, a magyar nyelv kiejtésében.

- Az egyenletes lüktetés és a ritmus megkülönböztetése.
- Ritmushangszerek alkalmazásának gyakorisága.
- A ritmus kifejezése táncsal, mozgással.
- A mondókák zeneiségének kiemelése, ritmusfejlesztés komplexitása - irodalmi nevelés, testnevelés, játék során.

Hallásfejlesztés: (helyes ejtés - helyes hangsúlyozás a magyar nyelv zeneiségének alapja)

- Halk-hangos, gyors-lassú megkülönböztetése, gyakorlása.
- Zörejangok felismerése.
- Több irányból érkező hangok térbeli meghatározása.
- Adott magasságú hangok visszaadása.
- Belső hallás fejlesztése.
- Dallambújtatás.
- A kisebbek szívesen mondókáznak, kísérik tapsal és ritmushangszerekkel.
- A 3-4 évesek által megismert játékdalok hangkészlete s-m, l-s-m, m-r-d.
- A nagyobbak szívesen mondják a népi regulákat, csúfolókat, mondókákat.
- Az 5-7 évesek által énekelt játékdalok hangkészlete s-m-r-d, l-s-m-r-d, m-r-d-l, m-r-d-l-s, r-d-l-s.
- Kedvelik a táncos, párválasztós, kerülgetős játékokat.
- A jeles napokra alkalmi dalokat tanulunk.

Zenehallgatás lehetőségei az óvodában szervezett tevékenységeken kívül:

- Fontos, hogy szeressünk énekelni a gyermekek között, mert később ez belső késztetést jelent számukra az önálló dúdolgatásra, éneklésre.
- Játék során, babasorokban, szabadidőben, udvaron, a mesehallgatás mellett a zenehallgatásra is fordítsunk gondot.
- Egyes tevékenységek, pl. rajzolás, mintázás közben is hallgathatunk zenét. Az odaillő zene fokozza a gyermek alkotókedvét, és komplex élményhez juttatja.
- A szép zene öröm a gyermek számára.
- A tanév során szervezzünk kirándulást színházba, moziba, koncertre, művelődési házba, könyvtárba, ahol zenét hallhatnak a gyerekek.
- Ismertessük meg velük a balett, az opera szépségét, de legfontosabb, hogy a gyerek életkorának megfelelő művekkel, részletekkel ismertessük meg őket.
- A zenehallgatási anyag megválasztásánál az óvónő figyelembe veszi a gyermekek hovatarozását.

Énekes gyermekjátékok mindennapi lehetőségei

- Játékidőben, udvaron, beszoktatás időszakában jól használhatók a népi játékok. A gyermekek kedvenc időtöltése, mely érzelmileg közel hozza őket egymáshoz és a felnőttekhez. Egy-egy játékot addig képesek játszani, míg a csoportból mindenki volt fogó, kérő stb.

A várható fejlődés eredménye az óvodáskor végén

- A gyermekek felismerik és megkülönböztetik a környezetben található hangokat.
- Felfedezik a hangok szépségét és zenei harmóniáját.
- Önállóan és örömmel kezdeményeznek dalokat, mondókákat, játszanak dalos mondókákat.
- Megközelítően tisztán énekelnek.
- Meg tudják különböztetni az egyenletes lüktetést és a dal ritmust egymástól, tartják a tempót.
- Visszatapsolják a ritmusmotívumokat.
- Ismerik, és megfelelően alkalmazzák a zenei fogalom párokat.
- Játékos mozgással kísérik éneküket.
- Szívesen hallgatják az óvónő énekes és hangszeres előadását.
- Önállóan kört alakítanak, és körbe járnak.

- Ismerik az egyszerű táncos mozgásokat.
- Önállóan alakítanak ki különböző térformákat.
- Használják a ritmus és ütőhangszereket.
- A bemutatott zeneműveket élvezettel, figyelemmel hallgatják.

Az anyanyelvi nevelés szerepe az ének, zene, énekes játék tevékenységben

A zenei nevelés a zenei anyanyelv megalapozásához járul hozzá óvodás életkorban. A gyermek zenei világában a ritmus elsődlegesen hangsúlyozott, ezen a szálon is összeér az irodalmi és a zenei nevelés az anyanyelvi neveléssel. A megismert mondókákkal, játékdalokkal, amelyek az időjárásról, állatvilágról, növényvilágról szólnak, bővül szókincsük.

A környezeti nevelés szerepe az ének, zene, énekes játék tevékenységében

Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése az ölbeli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés, örömet nyújtanak a gyerekeknek.

4. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

Célja: A személyiségfejlesztés megvalósítása a gyermekek egyéni képességeiből, aktivitásából fakadó játékos tevékenységek által, a gyermeki élmények és tapasztalatok képi, szabad önkifejezésére építve.

Feladata: A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének.

A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül. Törekedni kell a gyermeki alkotások közösségi rendezvényen való bemutatására és a tehetségek bátorítására.

A gyermek környezetesztétika iránti érzékenységének kialakítása.

- A 3-6-7 éves korban tervezhető alkotó - alakító tevékenységek feltételeinek megteremtése, tartalmának, minőségének fejlesztése, a népművészet elemeinek megismerése mellett.
- Olyan tevékenységek biztosítása, melyek az egyéni fejlettséghez és képességhez igazodva segítik a képi – plasztikai kifejezőképesség, komponáló-, térbeli tájékozódó-, rendezőképességek alakulását, a gyermeki élmény és fantáziavilág gazdagodását és annak képi kifejezését: a gyermekek tér-forma és szín képzeletének gazdagodását, képi gondolkodásuk fejlődését, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakulását.
- A tevékenységek során a gyermekek megismertetése a különböző anyagokkal, a rajzolás, festés, mintázás, kézimunka eszközeivel, azok helyes használatával és a különböző, változatos technikákkal.
- A tevékenység szervezeti formáinak biztosítása.
- A tehetségcsírák felismerése, a sokat és kifejezően kreatívan alkotó gyermekek között, akiknek a Művészeti iskola képzését ajánljuk

Fejlesztés tartalma

A természet kincseinek összegyűjtése és felhasználása az alakító tevékenységhez.

- Mű- és népművészeti alkotásokkal történő megismerkedés.
- Plasztikai munkák.
- A képalakító tevékenység megtervezése sokféle technikával és eszközzel (festék, zsírkréta, ceruza, filctoll, pasztellkréta, papírragasztás, homokba karcolás, különféle nyomatok stb.)

- Értékelő és önértékelő képesség kialakítása.
- Kreativitás fejlesztése, a mesék, versek, ünnepek, közös élmények, események ábrázolásával.
- Különleges technikákkal való megismerkedés (agyagozás, szövés-fonás, varrás, batikolás, origamizás stb.).
- Ajándékkészítés, pozitív érzelmek alakítása.
- Kiállítások rendezésével, pályázatokon való részvétellel a tehetségek gondozása.

A várható fejlődés eredménye az óvodáskor végén

- Képzalkotásban egyéni módon biztonsággal jelenítik meg ismereteiket, gondolataikat, szűkebb és tágabb környezetükből származó élményeiket, elképzeléseiket.
- Örömmel, saját kezdeményezésükkel is ábrázolnak.
- Örülnek alkotásuknak a közösen elkészített kompozíciónak.
- Megfogalmazzák értékítéletüket, beszélgetni tudnak az alkotásokról és elfogadják mások véleményét.
- A gyermekek önállóan tudnak választani a megismert és elsajátított technikák közül és a terméseket felhasználva, tudják céljukat kreatívan megvalósítani.
- Plasztikai munkáik egyéniek, részletezőek.
- Téralkításban, építésben bátrak, ötletesek, együttműködők.
- Meglátják környezetükben az esztétikai értékeket.
- A tárgyak térbeli kiterjedéséről sokoldalú látás, tapintás útján szerzett tapasztalataik vannak.
- Képesek legyenek ábrázolni a részformák egymáshoz rendezésével.
- Bátran használják a színeket, biztonsággal ismerjék a négy alapszínt.
- Találják meg a ritmust a forma és színisméltésben.
- Bátran használják kifejezési eszközeik a vonalat és a színfoltot.
- Szívesen használják az alapvető technikai eljárásokat, eszközöket, anyagokat.
- Segítsenek a csoportszoba átrendezésében, kuckók alakításában.
- Készítsenek egyszerű játékokat, kellékeket.
- A munka során erősödik figyelemkoncentrációjuk.

Az egész nap folyamán biztosítottak az eszközök minden csoportszobában az erre a célra kialakított polcon.

Az anyanyelv szerepe a rajzolás, mintázás, kézimunka kapcsán

A rajzolás (képi megformálás) közben beszéljünk a gyerekekkel, s figyeljünk az őket ért élményekre, hiszen így értjük meg rajzaikat, munkáikat. Használjuk ki a szókincsbővítés lehetőségeit! (különböző eszközök, technikák megnevezése és helyes szóbeli megfogalmazása) pl. rajzolunk, festünk, tépünk, vágunk, ragasztunk stb. vagy ecset, zsírkréta, filctoll, agyag stb.

Hívjuk segítségül az irodalmat, a mesét, verset az érzelem gazdag munkák kialakításához, mely a tevékenység komplexitását adja. Küszöböljük ki a más munkájának kritizálását. A különböző formák széles körű megnevezésével a gyermeki kreativitást fejlesztjük.

Környezeti nevelés szerepe a rajzolás, mintázás, kézimunka tevékenységében

A környezet szépségének megteremtésében és megőrzésében igen fontos szerepe van a vizuális nevelésnek.

A gyermekek tér- forma- szín képzetének gazdagítása a természet szépségei által, az esztétikai befogadáshoz szükséges készségek és helyes ítéletek kialakítása, alkotói képességek megalapozása.

5. Mozgás

Célja: A mozgás megszerettetése, hogy a gyermekek kedvük, igényük, elképzelésük, vágyaik szerint mozoghassanak.

Az óvodás korú gyermekek egyéni képességének és eltérő fejlődési ütemének figyelembe vételével szervezetének, testi képességének sokoldalú, harmonikus, arányos fejlesztése.

Feladata

- A gyermekek mozgásigényének kielégítése, ezzel együtt harmonikus, összerendezett mozgásfejlesztés.
- A mozgásfejlesztés során jelenjen meg a társra figyelés.
- A mozgásproblémák kiszűrése, prevenció, korrekció alkalmazása a szakemberrel történő konzultáció után.
- A prevenció torna beépítése a mindennapos mozgásos tevékenységekbe, a szervezett mozgásba.
- A motoros képességek fejlesztése (kondicionális képességek: erő, gyorsaság, állóképesség, egyensúlyérzék, téri tájékozódó képesség, kin esztétikus, differenciáló képesség, reagálási képesség).
- A testséma fejlesztése, a testrészek megismerése, azok edzése.
- A nagy és finommozgások, az érzékelés, a formaállandóság fejlesztése.
- A tevékenységhez élmény, megfelelő idő, hely, eszköz biztosítása.
- A személyiség akarati tényezőinek alakítása.
- Ügyesség, alkalmazkodóképesség fejlesztése.
- Mozgáskultúra fejlesztése.
- A kiváló testi képességekkel rendelkező gyermekek megismertetése a községünkben működő sportolási lehetőségekkel. (tehetség gondozás)

A mozgás sokoldalú tevékenység, jelen van a szervezett mozgáson, a mindennapos mozgáson túl a játékban, a különböző nevelési területekben, valamint a gondozási, önkiszolgáló és munka tevékenységben. Az SNI gyermekek számára külön lehetőséget biztosítunk a nap folyamán a nekik megfelelő mozgásigény kielégítésére.

Fejlesztés tartalma

- Szervezett mozgás.
- Mindennapos szervezett és szabad mozgás.
- Játékidőben történő mozgásfejlesztés.

A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok, a pszicho motoros készségek és képességek kialakításának, formálásának és fejlesztésének eszközei. Az óvodáskor a természetes hely-, helyzetváltató-, és finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, amelyeket sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlati formákkal, játékokkal szükséges elősegíteni.

Ezzel biztosítható a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatása.

A mozgásos játékok, tevékenységek, feladatok rendszeres alkalmazása kedvezően hatnak a kondicionális képességek közül különösen az erő és az állóképesség fejlődésére, amelyek befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészséges fejlődését. Fontos szerepük van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában, felerősítik, kiegészítik a gondozás, és egészséges életmódra nevelés hatásait.

A spontán, a szabad játék kereteiben végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítik az irányított mozgásos tevékenységek. A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének – a pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás – fejlődésére.

A spontán, a játékba, azon belül a szabad játékban megjelenő mozgástevékenységeknek, az egészségfejlesztő testmozgásnak az óvodai nevelés minden napján, az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve, minden gyermek számára lehetőséget kell biztosítani. Törekedni kell a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására, a szabad levegő kihasználására.

A mozgást, mint életkori sajátosságot a nap folyamán bármikor és bárhol kihasználjuk. Fontosnak tartjuk, hogy a gyermekeket olyan mozgásingerek ériék, amelyek az optimális fejlődésüket eredményezik.

- A kondicionális és koordinációs képességek, a testséma, az oldaliság, az énkép fejlesztése.
- Mozgásos játékok játszása.
- „Zenés torna”.
- Finommotorika fejlesztés.
- Tartásjavító és lábtorna tervezése.
- Nagymozgások fejlesztése.
- A futás lehetőségeinek kihasználása.
- Járás-, futás-, ugrás-, támasz-, egyensúly gyakorlatok végzése.
- Sokféle kézi szer használata (babzsák, szalag, karika, buzogány, bot stb.).
- Szem-kéz, szem-láb koordináció fejlesztése.
- A játékokkal versenyszellem, szabálytudat kialakítása.
- Az udvaron az edzés biztosítása.
- Lehetőséget biztosítunk a tornának, játékos mozgásnak, az egészséges életmódot erősítő egyéb tevékenységeknek teremben és szabad levegőn eszközökkel és eszközök nélkül, spontán vagy szervezett formában az óvodai nevelés minden napján.

A várható fejlődés eredménye az óvodáskor végén

- Igénylik, szeretik a mozgást, a mozgással kapcsolatos szokásrendszer megismerése.
- Tudnak környezetükben tájékozódni, ismerik az irányokat.
- Kialakult testsémájuk, oldaliságuk.
- Biztonságosan mozognak, tudják mozgásukat irányítani, legyenek kitartóak a mozgásos játékokban.
- A gyermekek nagymozgása, finommozgása, egyensúlyérzéke, összerendezett mozgása kialakul.
- Tudjanak helyben labdát vezetni, célba dobni egykezes felsődobással.
- Az ugrásokat talajéréskor fékezni tudják.
- Betartják a szabályokat, kialakul egészséges versenyszellemük.
- Önfegyelmük, figyelmük megerősödik.

Mozgásanyagunkat Dr. Tótszöllősyné Varga Tünde programja, Gaál Sándorné mozgásanyaga, valamint a kompetencia alapú programcsomag ajánlásai alapján válogatjuk össze.

Mozgás szerepe a társas kapcsolatokban

- Tudatos mozgásfejlesztés hatására a gyerekekben fontos személyiségtulajdonságok alakulnak és erősödnek meg: minta bátorság, a fegyelmezettség, a kitartás.
- A közösségi élet alakulásához is fontos tulajdonságokat fejleszt: pl. egymás segítése, együttműködés stb.
- Saját testének és mozgásos képességeinek megismerésével kialakul én tudata, erősödik szociális énje.
- Közös mozgással társas kapcsolatai kiszélesednek.
- Mozgásos versengés közben átélik a sikert és a kudarcot egyaránt, így tanulják ezek kezelését.

Az anyanyelv szerepe a mozgásos tevékenységek során

A gyakorlatvezetési fonnák, a testrészek, térformák, kiinduló helyzetek és alakzatok megnevezésével sok új fogalmat tudatosítunk a gyerekekben. Ügyeljünk a gyermekek fejlettségének megfelelő magyarázatra, hiszen a beszéd fejlődése szorosan összefügg a mozgás és a gondolkodás fejlődésével. Figyeljünk az eszközök helyes megnevezésére. A zenére, dalra, mondókára történő köralakítás, tornázás, a gyermek ritmusérzékét fejleszti, ezért mindig megfelelő közismert dalt, mondókát stb. válasszunk. Világos, konkrét értékeléssel a pozitív énkép alakulás támogatása. A konkrét mozgásos tapasztalatok szókincsbővítéssel történő megerősítése. A szakkifejezések használatakor az elvont gondolkodás fejlesztése. A keresztcsatornák fejlődésének segítése a mozgásformák megnevezésével.

A környezeti nevelés szerepe a mozgásos tevékenységben

Sokat mozgunk a szabadban, futunk, játszunk, gyűjtögetünk, tapasztalunk, megfigyelünk. A kinti érzékelő- észlelő játékok mind segítik a finommotorika fejlődését is. A közvetlen környezetünk megismerésére szervezett kirándulások alkalmával erősödik állóképességük, fejlődik nagymozgásuk.

6. Külső világ tevékeny megismerése

A gyermek, miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét. A környezetvédelmi tevékenység gyakorlása a környezet tevékeny megismerésével, a természet szeretetére, annak tisztaságára, épségének megóvására, a környezet esztétikájára, a takarékosagra nevelés. Olyan gyermekeket szeretnénk nevelni, akiknél már óvodás korban megalapozhatjuk a környezettudatos viselkedést, akik fogékonyak a környezet szépsége iránt, megtalálják a jót és a szépet, azt megbecsülik és képesek a tenni akarásra. Elősegítjük a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában.

Célja: A gyermekek tapasztalatszerzése a közvetlen és tágabb természeti, emberi, tárgyi környezetről, formai, mennyiségi és téri viszonyairól.

A természet megszerettetése, a természet szépségeinek felfedeztetése, megóvása. A gyermekek tapasztalataira, élményeire támaszkodva a meg lévő ismeretek elmélyítése, a környezettudatos magatartás kialakítása.

Feladata

- Fontos, hogy a gyermekekkel együtt élő felnőttek lássák meg és vegyék észre a tevékenységek közben adódó lehetőségeket.
- Építsünk a gyermekek egyéni képességeire, adottságaira, élményeire, tapasztalataira, biztosítsunk olyan jellegű élményszerzést, mely lehetővé teszi a közeli, illetve távolabbi környezetünkben végbemenő folyamatok, az ok-okozati összefüggések megláttatását, az azokban való differenciált, tevékeny részvételt.
- Figyeljünk tudatosabban a környezet - illetve természetvédelem fontosságára, a természetszemlélet formálására.
- Kiemelten foglalkozunk a madárgondozással. Hiszen óvodánk a „Madárbarát” címért pályázik.
- Jeles napjaink beépítése az óvodai életbe, amelyek szebbé, gazdagabbá teszik a gyermekek, családok életét.
/ Takarítási világnap, Állatok napja, Víz napja, Föld napja, Madarak és fák napja, Környezetvédelmi világnap /.
- Olyan tevékenységek, lehetőségek biztosítása, amelyekben megtapasztalhatják a gyermekek a környezetük mennyiség, tér, forma viszonyait.
- A szülők segítségével megismerkednek a tűz, víz, föld, levegő fontosságával, védelmével és a néphagyományokkal.
- A környezet és az állatvilág iránt fokozottan érdeklődő gyermekek bevonása az apróbb kutató és gyűjtő munkába. A matematika iránt érdeklődők és a korosztályuk feletti logikával rendelkező gyermekek részére külön feladatok biztosítása, tehetséggondozás keretében.
- **Fejlesztés tartalma**
- A világ dolgaival természetes egységükben ismerkednek meg.
- A környezet elemeként megismerkednek a felnőttek világával, magatartás- és viselkedésformákkal.
- A különböző események szervezése kapcsán keresgélnek, gyűjtögetnek, kísérleteznek, megfigyelnek, érzélem gazdag, hangulatos légkörben.
- Pozitív érzelmi viszonyt alakítanak ki a természeti és társadalmi környezettel.
- Környezeti attitűdjeinkkel, értékrendjeinkkel követendő hatást tudunk elérni, mely szokásalakító gyakorlattá válik.
- A szabad játék és a tevékenykedtetés során fejlődik a mennyiség, tér- és formaismeretük.
- A szervezett és spontán kialakult tevékenységek kapcsán fejlődnek képességeik és készségeik.

A természeti és társadalmi környezet megismerésének területei, témakörei

A gyermek és környezete

- Család - óvoda – lakóhely.
- Testrészek, egészségvédelem.
- Emberek munkája, foglalkozása.
- Környezetünk mennyiség, tér, szín, formai viszonyai.
- Időjárás, természeti változások, jellemzők az évszakok megfigyelése által, amelyek összefüggenek.
- Napszakok.
- Növény és állatvilág.

- Közlekedés.

Jeles napok, hagyományok

(közösségszervezés)

Óvodánkban az évszakhoz kapcsolódó ünnepkörök és a jeles napok jelentik az óvodai élet vezérfonalát. Nevelőmunkánk fontos részei az ünnepek sajátos hangulata, a hozzákötődő hagyományok, szokások felelevenítése. Az ünnepek, a szokások keretet adnak munkánknak. A gyerekek megszokják, hogy a jeles napok ismétlődnek és hogy mindennek meg van a maga ideje. A várakozás, a készülődés fokozza az ünnepekhez fűződő érzelmet, belső tartást ad, s ez által teljesebbé válnak gyermekeink személyisége.

Feladatunknak tartjuk lakóhelyünk szokásainak, hagyományainak, kulturális értékeinek összegyűjtését, megőrzését és továbbadását a jövő számára. Arra törekszünk, hogy a néphagyományokon illetve a gyerekeken keresztül szorosabb, mélyebb kapcsolat alakuljon ki a szülőkkel. A népi kultúra gazdag világából tudatosan válogattunk. Komplex lehetőséget rejt az óvodai nevelés számára, élményt ad, szórakoztat, ismereteket nyújt, fejleszti az ízlést, közösséget épít, hazaszeretetre nevel, viselkedési mintákat közvetít. Megalapozza a gyermekek érzelmi, esztétikai és erkölcsi biztonságát. A közös tevékenységek során megismerkednek különböző anyagokkal és azok megmunkálásával, megtapasztalják, hogyan kelnek életre a természetes anyagok. A tevékenységek általában több napra való elfoglaltságot biztosítanak a gyermekek számára.

Hagyományos ünnepeink: születésnapok, névnapok, őszi vásár, mikulás, karácsony, farsang, húsvét, költészet napja, anyák napja, gyermeknap, iskolába menők búcsúztatása.

Ünnepségek:

Mihály nap, Szüret, Advent, Mikulás, dec. 6, Karácsony, dec. 3. hete, Farsang, Nőnap, Húsvét Anyák napja, Gyermeknap, Évzáró.

Nemzeti ünnepeink: október 23, március 15.

Kirándulások:

Községünk határában folyó mezőgazdasági munkák, kertek, állatfarm, posta, orvosi rendelő, boltok, piac, könyvtár, rendőrség, tűzoltóság, liget-halastó, kikötő, körgát megtekintése.

Hagyományos még a pedagógiai napok szervezése a szülőknek, a nyitottság jegyében.

Környezeti nevelésünk jeles napjai:

- Szept. 23. Világtakarítási nap
- Okt. 4. Állatok világnapja
- Márc. 22. Víz világnapja
- Ápr. 22. Föld napja
- Máj. 10. Madarak fák napja
- Jún. 5. Környezetvédelmi világnap

A műveltségi, tevékenységi területek komplexen egymásra épülnek. Mindezeknek a keretét az évszakok adják, melyek feldolgozásánál még különböző fejlesztési célok, feladatok érvényesülnek. Mozgás, énkép - testséma, vizuális, zenei, verbális fejlesztés.

A várható fejlődés eredménye az óvodáskor végén

- A gyermek életkori sajátosságainak megfelelően meg tanul tájékozódni és eligazodni a szűkebb és tágabb természeti és társadalmi környezetében.
- Pozitív érzelmi viszonyulása megerősödik az őt körülvevő környezet iránt.

- Különbséget tud tenni az évszakok között (természet szépsége, növény- és állatvilág, természetvédelem).
- Tudatosul bennük, hogy mi is a természet részei vagyunk.
- Aktív és fogékony az új dolgok iránt.
- Megismeri az ok-okozati összefüggéseket, mennyiségi viszonyokat és matematikai fogalmakat.
- Adott szempont alapján képesek összehasonlítani, megkülönböztetni, összevetni.
- Ismeri lakcímét, születési helyét és dátumát, a nevét és a családtagok nevét is.
- Ismeri a falusi élet szokásait.
- Kialakul igényük a környezet szépítésére.
- Kialakul a takarékoság, a hulladék kezelés fogalma.
- Az iskolai tanuláshoz szükséges értelmi képességei jól fejlődnek.
- Biztonsággal képeznek halmazokat adott szempontok alapján.
- Számfogalmuk kialakult (6-ig illetve 10-ig).
- A több, kevesebb fogalmát a hozzátevés, elvevés technikájával összekötik, ugyanígy az egyenlővé tételt is.
- Ismerik a tükörképet.
- Összehasonlítják az alakzatokat, és játékaikban felhasználják.
- A feladatok megoldása során fejlődik gondolkodásuk, emlékezetük, figyelmük, megfigyelésük, észlelésük.

Az anyanyelv szerepe a külső környezet tevékeny megismerésében

A környezetismeret és matematika tevékenységek széles körű lehetőséget biztosítanak a gyermeki szókincs bővítésére. Ügyelünk a fogalmak helyes, pontos megnevezésére, az összefüggések elmondására és elmondatására. Elősegítjük, hogy a gyermekek mondatokban tudják megfogalmazni a magyarázataikat, élményeiket, kérdéseiket. Megfelelő légkört teremtünk az egyéni élmények elmondásához. A kirándulások, séták alkalmával beszélgetünk a látnivalókról, engedjük, hogy a gyerekek egymással is megbeszéljék gondolataikat, mit láttak, mit tapasztaltak. Igyekszünk a gyermekek kérdéseire világos, érthető, fejlettségüknek megfelelő magyarázatot adni.

Az óvónő pontos, szép beszéde legyen a minta! Az érthetőség az elsődleges követelmény, nem pedig a szakszavak korai alkalmazása. A térben, való tájékozódásban megértik, és követni tudják az irányokat (jobbra-balra), a helyeket, kifejező névutókat.

A testséma fejlesztéssel megismerik és megnevezik saját és mások testrészeit, valamint a páros szerveket, mint matematikai fogalmakat.

A környezeti nevelés szerepe a külső világ tevékeny megismerésében

A környezet megismerésére a természet megszerettetése a természet szépsége védelmének érdekében kirándulást szervezünk. Az elkövetkező években pályázati lehetőségek kihasználásával szervezzük kirándulásainkat. Ilyen alkalmakkor felhívjuk a gyermekek figyelmét a helyes viselkedésre: - ne zavarják az élővilág nyugalma, - vigyázzanak a környezetük rendjére és tisztaságára, - a természetvédelmi jelekkel megismertetjük és betartatjuk azokat, - a felismert, védett virágokat ne szedjék le, hogy mások is gyönyörködhesse bennük. Gyermekeink viselkedés-kultúrájának alakításán keresztül hatunk a szülői viselkedésre, a természetbarát szemlélet alakítására. A környezetvédelem a mindennapi élet fontos alkotó eleme. Sétáink során megismertetjük a gyermekeket a szelektív hulladékgyűjtés szigeteivel és a tárolóedények használatával. Ezáltal a gyermekek meg

tanulnak ügyelni a tiszta környezetre, fejlődik a természet iránti érzékenységük, így nem csak a növényvilág és állatvilág, hanem az emberek iránt is tapintatosabbak, megértőbbek lesznek. A hatékonyabb együttműködés érdekében a szülők folyamatosan betekintést nyerhetnek a folyosóra kihelyezett projektekbe, napi tevékenységeinkbe, nevelési terveinkbe.

7. Munkajellegű tevékenységek

Célja: Az erkölcsi tulajdonságok kialakítása, fejlesztése az óvodapedagógus példaadásával és munka jellegű feladatok, helyzetek teremtésével.

Annak kialakítása, hogy a gyermekek örömmel és szívesen végezzenek, külső irányítással folyó, tervszerű, tudatos tevékenységet, melyért felelősséggel tartoznak.

Ismerjék meg a gyermekek a különböző feladatok elvégzését, az adott munka eszközeit, azok ésszerű használatát, a munka legcélszerűbb fogásait, azok sorrendjét, a munka ellenőrzésének módjait, a szokásokat, s alakuljon ki feladattudatuk.

Feladata

- Személyiségfejlesztés a munka jellegű játékos tevékenységek biztosításával.
- A közös tevékenységek során a társas kapcsolatok, a csoportra jellemző erkölcsi szabályok és normák alakítása.

A fejlesztés tartalma

- Örömmel és szívesen végzett tudatos, játékos tevékenység.
- Tapasztalatszerzés és a környezet megismerésének, a munkavégzéshez szükséges képességek, készségek, tulajdonságok - kitartás, önállóság, felelősség, céltudatosság – alakítása.
- Közösségi kapcsolatok a kötelességtudat alakításának eszköze.
- Az önkiszolgáló munka, a naposi munka, az egyéni és páros megbízatások nevelő hatásúak a mindennapok során.
- A kerti munkát a családokkal együttműködve valósítjuk meg.

Munkajellegű tevékenységeink óvodánkban

Önkiszolgálás

A gyermeket életkori sajátosságából adódóan az önállóság igénye, az önállósulási törekvés, az akarati élet fejlődése ösztönzi az önkiszolgáló munkára. Mindez komplex módon fejleszti a gyermeket, segíti a mozgáskoordináció fejlesztését, az önállóság, az érzelmi- akarati élet, a szociális képességek kibontakozását.

A gyermek a saját személyével, kapcsolatos feladatokkal, annak sorrendjével a felnőtt segítségével ismerkedik meg (testápolás, öltözködés, saját személyükkel kapcsolatos igényesség, holmijuk rendben tartása, óvása, kulturált étkezési szokások elsajátítása).

Naposi munka

A gyermekek fejlettségétől függően vezetjük be és fokozatosan bővítjük (kirándulások előkészítése, növényápolás, akvárium gondozása). Az önkiszolgálással kapcsolatos munkaszokások begyakorlása után válik egyre tudatosabb és örömtelibb tevékenységgé. Sokat tartózkodunk a szabadban, tevékenységük bővül a kinti feladatokkal (pl. udvari játékok elrakása). A feladatok vállalásánál alkalmazkodunk a gyermekek igényéhez, érdeklődéséhez.

Alkalomszerű munka és megbízások

Alkalmi megbízások, melyek a nap folyamán gyakori elemei a gyermekek tevékenységének. Ezeknek körét mindig meghatározza a gyermekek fejlettsége, személyisége, a környezeti adottságok, melyek a gyermeki önállóság kialakulását segítik. A megbízások lehetőségei: (csoportszoba átrendezése különböző tevékenységekhez, a kisebbek segítése - öltöztetésnél, ébresztésnél, ajándékkészítés a kisebbeknek, készülődés a jeles napokra).

Növény és állatgondozás a családokkal együttműködve

- Ismerkednek a növények jellemzőivel, az állatok külső- belső tulajdonságaival, táplálkozási szokásaikkal, mozgásukkal, életmódjukkal, a természet törvényszerűségeivel, a fejlődés, változás, ismétlődés folyamatával, az ok- okozati kapcsolatokkal, gondozási teendőkkel.
- Mindezek mellett fejlődik kötelességtudatuk, feladattudatuk, kitartásuk valamint motoros képességeik, téri tájékozódásuk, szem-kéz, szem-láb koordinációjuk, finommotorikájuk.
- Az óvodai élet során adódó munkajellegű, munkavégzéssel kapcsolatos lehetőségek:
  - természetsarok-, virágos park-, óvodánk fáinak
  - évszaktal, időjárásnaptár vezetése
  - az akvárium lakóinak gondozása
  - aktuális időszakban madáreleség készítés, madáretető feltöltés – egész éven át madárgondozás

Munkatevékenységek

Kerti munka

Termések, falevelek összegyűjtése. Csoportszoba dekorálása az évszagnak megfelelően. Zöldségfélék, virágok, gyümölcsök magjainak gyűjtése. Gyümölcsök, zöldségfélék elrakása télire, befőzés, aszalás. Természetsarok folyamatos gazdagítása, gondozása. Vitaminsaláták, gyümölcssaláták készítése. Madáretetők kihelyezése, madáreleség készítése, a madarak folyamatos etetése itatása. Ajándékkészítés a szülőknek és kisebbeknek, az összegyűjtött természetes anyagokból. Részt veszünk a nagyobbakkal az óvoda belső udvarán a járda tisztításában, annak baleset mentesítésében (sózás nélkül). Hajtatás, csíráztatás; udvari növények locsolása, gyomlálás.

A várható fejlődés eredménye óvodáskor végén

- A rájuk bízott feladatot, munkát önállóan, szívesen végzik.
- Figyelnek saját maguk és környezetük rendezettségére.
- A környezetükben lévő növényeket, óvják, gondozzák.
- A munka jellegű tevékenységek gyakorisága által bizonyos cselekvések szokássá válnak.
- A szemét és hulladékkezelésük szokássá válik.
- Megtanulják a legszükségesebb eszközök, szerszámok célszerű használatát, miközben elemi fokon tapasztalatot szereznek a munkaszervezésről, célszerű sorrendjéről.
- A munka elvégzésére való törekvés által kitartóak, türelmesek lesznek, fejlődik önbizalmuk, felelősségérzetük.
- Hozzászoknak saját tevékenységük ellenőrzéséhez, egymás megoldását kölcsönös megértéssel és segítőkészséggel értékelik.
- A közösen végzett munka hozzájárul a társas kapcsolatuk alakulásához, ezek örömeinek átéléséhez.

- A tevékenységek gyakorisága, annak hatása megerősíti a gyermekekben a munka játéktól eltérő jegyeit.
- Kialakul a munka iránti tisztelet, megbecsülés fontossága, hasznossága a dolgozó ember iránti tisztelet.

Az anyanyelv szerepe a munka jellegű tevékenységekben

A munka jellegű tevékenységek során elvégzett feladatok, felhasznált anyagok, eszközök, megnevezésével bővül szókincsük.

A spontán beszédhelyzetekben, tevékenységekben megjelenő különböző beszédformák: udvarias megszólítás, cselekvésre szólítás, utánzásra késztetés, kérés, buzdítás, dicséret verbális kifejezései, ok-okozati összefüggése, műveletek megnevezése, mondatba foglalása.

A környezeti nevelés szerepe a munka jellegű tevékenységekben

A természeti és társadalmi környezet megismertetése, a gyermeki világkép formálása úgy lehetséges, ha a gyermek aktív, tevékeny részese a tapasztalatszerzésnek, ha ismereteit alkalmazhatja, gyakorolhatja.

A gyermekek által végzett munkaalkotó tevékenység, mely hasznosságán túl esztétikai értéket is képvisel.

A munka célra irányuló tevékenység, amely külső irányítással történik, figyelmet, kötelességvállalást, ezek teljesítését igényli. Eredményéről közvetlen tapasztalatokat szereznek. Felelősséggel jár, melyhez megfelelő ismeret, beállítódás, készség szükséges.

8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

Az óvodában a tanulás az egész nap folyamán beágyazódva jelenik meg, így fejlődik a gyermekek teljes személyisége.

Célja: Az óvodás gyermek kompetenciáinak fejlesztése a támogató környezet kialakítása, támaszkodva a gyermekek előzetes tapasztalataira, ismereteire. A gyermek a tanulási folyamatot önállóan járja végig, a felfedezés biztosítva legyen számára, és az alkotás örömét átélhesse. Ebben éli meg a tanulás szabadságát.

Feladat

- Feltételek megteremtése (kikészített eszközök, élmények felidézése stb.), amelyek inspirálhatják a tanulási tevékenység választására.
- Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során, személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.
- Tevékenységek felkínálása (Kinek mihez van kedve?), amely választhatósággal párosulva a döntés szabadságát kínálja fel.
- A gyermek élményasszociációjának kihasználása, amely alkalmat ad arra, hogy a felidézett élményérdeklődést vált ki a tanulás témája iránt.
- Gyakorlati problémába ütközésből kiindulva, amely probléma megkínálásával kíváncsiság kelthető fel a probléma megoldása iránt.
- Gyermeki szükségletek, igények, kérdések kielégítésével, amely egy meglévő motivált állapot kihasználását eredményezi – kár lenne nem élni az adott lehetőséggel.
- Motivált tevékenység végzése során abba beintegrálva, amely alkalom lehet arra, hogy a tanulási tevékenység témája elmélyülhet, többet kíván megtudni róla a gyermek, vagy

akár arra is adhat alkalmat, hogy egy asszociációval hozzá kapcsolódó téma bontakozhat ki

- A gyermekkel történő beszélgetésből kiindulva, amely mindig meglepetéseket tartogat az óvodapedagógus számára. Ezek a beszélgetések adnak témaajánlatot, adnak bepillantást a gyermek érdeklődési körébe, igényeik megfogalmazódhatnak.
- Gyermeki segítségkérés kapcsán, amely mindig a gyermek egyfajta közeledését, kapcsolatkeresését, igényét fejezi ki, ami mindig alkalom lehet annak tartalmi kihasználására is stb.
- A téma vonzóságára építve; például: a kutya, mint kedvenc állat, de lehet egy mesecím is, vagy egy olyan ajánlat, amelyen keresztül közel vihető a tartalom: pl. gömbölyítés helyett alma készítése a piacos játékhoz stb.
- A környezet megfigyelésére, felfedezésére való nevelés.
- A valóság-hű észlelésre, figyelemösszpontosításra való képesség, problémamegoldó és kreativitásra nevelés.
- A gyermek cselekvő aktivitása a közvetlen, sok érzékszervet foglalkoztató tapasztalás lehetőségét biztosítjuk.
- A tanulás irányítása során a személyre szabott pozitív értékeléssel segítjük a gyermekek személyiségének kibontakoztatását.

A tanulás formái

- Utánzásos minta
- Modellkövetés
- Spontán tapasztalatok
- Gyermeki kérdések megválaszolása
- Irányított megfigyelés
- Gyakorlati probléma megoldása
- Óvónő által kezdeményezett tevékenységeken alapuló ismeretszerzés
- Cselekvéses tanulás és felfedeztetés

A tanulás módszerei

- A tanulás-tanítás módszerei nagyon változatosak, az óvodáskorúak nevelésében ügyelünk a korcsoportnak, egyéni fejlettségnek megfelelő módszert választani.
- A gyermekek élményeinek meghallgatása – kérdezős kedv, nyitottság a külvilágra.
- Kötetlen, mikro-csoportosfejlesztések – differenciált egyéni képesség fejlesztés.
- Kötött formát a nagyobb gyermeknél alkalmazunk: szándékos figyelem, kitartás, önfegyelem, feladattartás, türelem fejlesztése.
- A folyamatos és alkalmi megfigyelés során a sokoldalú érzékelés biztosításával, belső motiváltságon alapuló ismeretszerzés.

Az anyanyelv szerepe a tevékenységekben megvalósuló tanulás során

Sokszínű, változatos, cselekedtető, játékos elemeket tartalmazó tevékenységek megvalósítása minden esetben verbális megerősítéssel.

A meghallgatás, meghallgattatásra nevelés a mindennapi beszélgető körökkel.

A környezet szerepe a tevékenységekben megvalósuló tanulás során

A közvetlen vagy közvetett tapasztalatszerzési lehetőségek tervszerű biztosításával a szülőföld, hazai táj, a népi, helyi, családi hagyományok, szokások és tárgyi kultúra értékeinek megismerése.

VII. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE (mérés-értékelés, reflexiók)

A köznevelési Törvény értelmében, a gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, tankötelessé válik. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik. A szülő kérelmére a felmentést engedélyező szerv döntése alapján a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben vehet részt. A szülő kérelmét az iskolakezdés évében január 15.-éig nyújthatja be a felmentést engedélyező szervhez.

Az iskolaérettség jellemzői a következők:

1. A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettséget. A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá szocializálódik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembevételével mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

2. Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: testi, lelki és szociális érettség, amelyek egyaránt szükségesek az eredményes iskolai munkához.

a) A testileg egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezettebb, harmonikus finommozgásra képes. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.

b) A lelkiileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciációnak, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.

A lelkiileg egészségesen fejlődő gyermeknél

- az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, továbbá a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama; a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés,

- megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele,

- a cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.

Az egészségesen fejlődő gyermek

- érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél; gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni; minden szófajt használ; különböző mondatszerkezeteket, mondatfajtákat alkot; tisztán ejti a magán- és mássalhangzókat azzal, hogy a fogváltással is összefüggő nagy egyéni eltérések lehetségesek; végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét,

- elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről; tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat; ismeri és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait; ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét; felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit. Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek; elemi mennyiségi ismeretei vannak.

c) Az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek kedvező iskolai légkörben készen áll az iskolai

élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőtten és gyermektársaival.

A szociálisan érett gyermek:

- egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni; késleltetni tudja szükségletei kielégítését,
- feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb - szükség szerint kreatív - elvégzésében nyilvánul meg; kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.

3. Az öt, majd három éves kortól kötelező óvodába járás ideje alatt az óvodai nevelési folyamat célja, feladata a személyiség harmonikus testi és szociális fejlődésének elősegítése.

4. A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető csak el a fentiekben leírt fejlettségi szint.

5. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek iskolaérettségi kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait az iskolába kerülő gyermekekkel szemben.

VIII. INTEGRÁLT NEVELÉS

A Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve

1. Általános elvek

1.1. Az alapdokumentumban meghatározott nevelési, fejlesztési tartalmak minden gyermek számára szükségesek. Az óvodai nevelés a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik. A nevelés hatására a sajátos nevelési igényű kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, az akaraterő, az önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés. A sajátos nevelési igény szerinti környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök megléte akkor biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, ha a napirend során a gyermek mindig csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.

1.2. Az Irányelv célja, hogy a nevelési programban foglaltak és a sajátos nevelési igény összhangba kerüljenek. Annak biztosítását szolgálja, hogy

- az elvárások igazodjanak a gyermekek fejlődésének üteméhez,
- fejlesztésük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg,
- a sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl,
- az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs célú foglalkozások programjai váljanak az óvodák nevelési programjainak tartalmi elemeivé.

A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg. A többségi óvodában történő együttnevelés – az illetékes szakértői bizottság szakértői véleményének figyelembevételével – minden esetben egyéni döntést igényel a gyerek szükségletei szerint.

1.3. A rehabilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei, a sajátos nevelési igény fejezi ki

a) a gyermek életkori sajátosságainak a fogyatékoság, az autizmus spektrum zavar vagy egyéb pszichés fejlődési zavar által okozott részleges vagy teljes körű módosulását,

b) a képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, eltérő ütemű fejleszthetőségét.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység (a továbbiakban: rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység) olyan teammunkában kialakított és szervezett nevelési folyamatban valósul meg, mely az egyes gyermekek vagy gyermekcsoport igényeitől függő eljárások (időkeret, eszközök, módszerek, terápiák) alkalmazását teszi szükségessé.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, rehabilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

A nevelés, a fejlesztés feltételeit a köznevelési törvény és az ahhoz kapcsolódó jogszabályok határozzák meg. Az általánosan kötelező feltételeket a jogszabályok több területen módosítják, illetve kiegészítik olyan többletszolgáltatásokkal, amelyeket ki kell alakítani, és hozzáférhetővé kell tenni. A gyermekek rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztésének az alapja a szakértői bizottság szakértői véleménye. Az óvodai nevelőmunka során figyelemmel kell lenni arra, hogy:

- a sérült kisgyermek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, az eredményeket értékelő környezet segíti;
- a gyermek iránti elvárást fogyatékoságának, autizmus spektrum zavarának vagy egyéb pszichés fejlődési zavarának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg;
- terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogyatékosága, személyiségjegyei befolyásolják.

A rehabilitációs, rehabilitációs egyéni és/vagy csoportos fejlesztés elsősorban gyógypedagógiai kompetencia, amely kiegészül a társszakmák – pszichológiai, orvosi – terápiás együttműködésével. Az egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez a gyermek sajátos nevelési igényének megfelelő szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus, konduktorpszichológus, orvos együttműködése szükséges.

1.4. A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

A fejlesztés céljait minden esetben a fejleszthetőséget megfogalmazó pedagógiai-gyógypedagógiai-orvosi-pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslatára kell építeni.

a) A mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd-fogyatékoságból, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékoságból, autizmus spektrum zavarból illetve egyéb pszichés fejlődési zavarból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával,

b) Törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására.

c) A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.

d) Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése.

e) Az egyes területeken kimagasló képességeket mutató gyermek támogatása.

1.5. A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

- a) A sajátos nevelési igény típusa, súlyossága.
- b) A sajátos nevelési igény kialakulásának, diagnosztizálásának és a speciális ellátás megkezdésének ideje.
- c) korai fejlesztésben és gondozásban részesült gyermek esetében a korai időszak fejlődésmenete.
- d) A gyermek
  - életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei,
  - képességei, kialakult készségei,
  - kognitív funkciói, meglévő ismeretei,
  - családi háttere.

Mindezek alapján a fejlesztés magába foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességek, a beszéd- és nyelvi készségek és az értelmi képességek fejlesztését. Az egyes sajátos nevelési igény típusok függvényében más-más terület kap nagyobb hangsúlyt.

Halmozottan fogyatékos gyermek, gyermekcsoport esetén a megállapított fogyatékoságok mindegyikére tekintettel kell lenni.

A nevelési programot egyéni fejlesztési terv is kiegészíti.

1.6. A szükséges gyógypedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű gyermek számára

- a) A sérülésspecifikus módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztása és alkalmazása;
- b) az egyéni szükségletekhez igazodó környezet, speciális bútorok biztosítása;
- c) az egyéni szükségletekhez igazodóan speciális segédeszközök használata; a segédeszközök elfogadtatása, azok következetes használatára és megóvására nevelés;
- d) a kompenzációs lehetőségek körének bővítése a nem vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb működésének tudatos fejlesztésével;
- e) annak felismerése, hogy a sajátos nevelési igényű kisgyermek egyes területeken kiemelkedő teljesítményre is képes;
- f) rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának megvalósulásához;
- g) az óvoda pedagógusai, pedagógiai munkát segítő alkalmazottai és a szülők megfelelő tájékoztatása a sajátos nevelési igényű gyermek befogadására, együttműködés a sajátos nevelési igényű gyermek családjával.

1.7. A többségi óvodákban megvalósuló – integrált – nevelés

A sajátos nevelési igényű gyermek családi nevelését, a közösségbe való beilleszkedését elősegíti/elősegítheti a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt történő integrált nevelése. Az együttnevelést vállaló intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál a sajátos nevelési igényű gyermeknek, mint részvétet és védeltséget.

Az integrált nevelésben résztvevő óvoda:

- a) pedagógiai programjának kiegészítésekor és a speciális tevékenységek megvalósításakor figyelembe veszi a sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztésének igényeit,
- b) külön gondot fordít arra, hogy a gyermek minden segítséget megkapjon hátrányainak leküzdéséhez,

c) a befogadó óvoda vezetője támogatja a pedagógusok részvételét az óvodai integrációt segítő szakmai programokon, akkreditált továbbképzéseken.

Az adott gyermek fejlesztési stratégiájának kialakítását a gyermek sajátos nevelési igényének típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező, az integrált fejlesztésben lehetőleg tapasztalatokkal rendelkező gyógypedagógus, konduktor segíti. Közreműködése kiterjed a gyermeket fejlesztő óvodapedagógusok felkészítésére, a fogadó óvoda sajátos teendői ellátásának tervezésére és folyamatos tanácsadásra, mely az óvodai nevelőmunkán túl a szülők és az óvoda együttműködésére is kellő hangsúlyt helyez.

Az integráltan nevelt gyermek számára biztosítani kell mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a szakértői bizottság javaslatot tesz.

Sikerkritériumnak a gyermekek beilleszkedése, egyenlő hozzáférése a tevékenységekhez önmagához mért fejlődése tekinthető, melynek eredményes megvalósítását az alábbiak szolgálják:

a) Az együttnevelés megvalósításában érvényesül a rehabilitációs, rehabilitációs szemlélet és a sérülésspecifikus módszertani eljárások alkalmazása. A módszerek, módszerkombinációk megválasztásában a „sérülésspecifikusság” alkalmazkodást jelent a sajátos nevelési igény típusához, eltérő mértékéhez, az egyéni fejlődési sajátosságokhoz.

b) A gyermekek integrált nevelésében, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező óvodapedagógus

- szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, individuális módszereket, technikákat alkalmaz,
- a tevékenységek során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a gyermek fejlődésének elemzése alapján – szükség esetén – eljárásait megváltoztatja, az adott szükséglethez igazodó módszereket megválasztja,
- egy-egy nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres,
- alkalmazkodik az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez,
- együttműködik a különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba.

c) A gyermek fogyatékoságának, autizmus spektrum zavarának vagy egyéb pszichés fejlődési zavarának típusához igazodó szakképesítéssel rendelkező szakirányú végzettségű gyógypedagógus az együttműködés során:

- segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését, figyelemmel kíséri a gyermek haladását,
- javaslatot tesz gyógypedagógia-specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására, az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra, a gyermek igényeihez igazodó környezet kialakítására,
- segítséget nyújt a szükséges speciális (segéd)eszközök kiválasztásában, tájékoztat a beszerzés lehetőségéről,
- együttműködik az óvodapedagógusokkal, figyelembe veszi a gyermekkel foglalkozó óvodapedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait,
- segít a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolásában,
- kapcsolatot tart a szülővel a rehabilitáció sikerességét szolgáló ismeretek átadásával,
- részt vesz a befogadó közösség felkészítésében,
- részt vesz az óvodai és tevékenységek adaptációjában.

Az integrált nevelésben részt vállaló óvodák igénybe vehetik az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények, a pedagógiai szakszolgálati intézmények szolgáltatásait, az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat működtetésére kijelölt intézmények segítségét.

2. A sajátos nevelési igényű gyermekek sérülésspecifikus fejlesztésének elvei, feladatai óvodai nevelés során

2.1. A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermeknél a mozgásszervrendszer veleszületett vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara miatt jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, melynek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés és a szocializáció. A különleges gondozási igényt meghatározza a károsodás keletkezésének ideje, formája, mértéke és területe.

A jelentősen eltérő kóreredet – végtagredukciós fejlődési rendellenességek és szerzett végtaghiányok; petyhüdt bénulást okozó kórformák; a korai agykárosodás utáni mozgásrendellenességek; egyéb, maradandó mozgásállapot-változást, mozgáskorlátozottságot okozó kórformák; a halmozott sérüléssel járó különböző kórformák – és károsodás miatt a mozgáskorlátozottság egyénileg is sok eltérést mutat.

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott és halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott) gyermek óvodai nevelése során kiemelt feladat a mozgásos akadályozottságból eredő hátrányok csökkentése, megszüntetése, a speciális, egyénre szabott eszközök használatának kipróbálása, megtanítása, s ezek segítségével a tágabb és szűkebb környezet minél sokrétűbb megismertetése, és ily módon az életkornak megfelelő tapasztalatszerzésre, a megtanult mozgás alkalmazására nevelés. Az óvodában biztosítani kell a gyermek állapotához igazodó megfelelő mozgás- és életteret (az ehhez szükséges akadálymentes környezetet, sajátos technikai eszközöket, például lejtő, kapaszkodó), mindig szem előtt tartva az önállóságra nevelés elvét. Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció és a terápia feladatait, valamint a mozgásnevelést az óvodai tevékenységek körébe kell beépíteni. Az elsajátított mozgásminták rögzítése, a szükséges korrekciós helyzetek alkalmaztatása a napirend egészét átszövő feladat.

Óvodáskorú mozgáskorlátozott gyermek fejlesztése, nevelése speciális szempontok figyelembevételét kívánja, az óvodai nevelés valamennyi területén.

Mozgásfejlesztés:

Óvodáskorban előtérbe kerül az életkori sajátosságoknak megfelelő tartási és mozgási funkciók segítése, a hely- és helyzetváltoztatás és a manipuláció javítása a nagy- és finommozgások célirányos fejlesztésével, az írás megalapozását célzó egyéb fejlesztésekkel. A mozgásfejlesztésben hangsúlyt kell kapnia a különböző önellátást, önkiszolgálást, helyváltoztatást segítő-támogató eszközök szükség szerinti használata kialakításának is.

Önellátás, önkiszolgálás fejlesztése:

A meglévő funkcióknak, a család igényeinek megfelelően és velük együttműködve szükséges az önellátási funkciók fejlesztése, az életkornak megfelelő mindennapos tevékenykedtetés. A sérülés függvényében szükség lehet az egészségüggyel való kapcsolattartásra, pl. inkontinencia kérdésének megoldásában.

Játéktevékenység:

A mozgáskorlátozott gyermeket a játéktevékenységében akadályozhatja bizonytalan testtartása, a helyzet- és helyválttatás, az eszközhasználat nehezítettsége, a téri tájékozódás terén fellépő nehézségek stb. Szükség lehet a játékhoz használt tér átalakítására, a játéktevékenység egészének, esetleg egyes részeinek adaptálására. Az egyes tevékenységek során fontos a mozgáskorlátozott gyermek aktív szerepe, bekapcsolódása.

Nyelvi fejlesztés:

A mozgáskorlátozottsághoz társulhatnak beszédzavarok, kommunikációs problémák. A szókincs szegényesebb lehet, a különböző kognitív funkciók érintettsége akadályozhatja versek, mondókák megtanulását, a mozgászavarok hatással lehetnek a nonverbális kommunikációra, légzésproblémák állhatnak fenn, súlyos esetben beszédképtelenség is előfordulhat. Emiatt fontos feladat a mozgáskorlátozott gyermek bevonása minden nyelvi és kommunikációs képesség fejlesztését célzó tevékenységbe, szükség lehet sajátos fejlesztési célok kitűzésére, esetleg a logopédussal való együttműködésre.

Éneklés, zenei nevelés:

Artikulációs problémák, légzésproblémák, a vitálkapacitás beszűkülése, ritmus és tempó érzékelésének nehezítettsége állhat fenn, ami pl. felső végtag érintettség esetén kiegészülhet az eszközhasználat nehezítettségével. Az óvodás életkor kiemelt tevékenysége az éneklés, így a mozgáskorlátozott gyermek fejlesztésébe is beépítendő. Pozitív hatása előnyösen befolyásolhatja a mozgásfejlődést is (pl. elősegíti a test ellazulását), társas cselekvést jelent, fejleszti a ritmus- és tempóérzékelést. A tevékenységek végzése közben szükséges lehet speciális testhelyzet felvétele, esetleg a gyermek állapota által meghatározott adaptált eszközök (hangszerek) használata.

Rajzolás, kézügyesség fejlesztése:

Felső végtag érintettség, izomtónus fokozódása, gyenge izomzat, a törzs- és fejkontroll hiánya stb. okozhat problémát ezen a területen. Fontos a kézfunkciót és a manipulatív tevékenységek segítését célzó megfelelő testhelyzet megtalálása, a kóros izomfokozódások, együttmozgások leépítése, szükséges lehet adaptált eszközök használata, esetleg az eszközök rögzítése, a finommotorika és grafomotoros képességek célirányos fejlesztése. Minden tevékenység során kiemelt feladat a tapasztalatszerzés biztosítása, a cselekvéses ismeretszerzés lehetőségének megteremtése. A mozgáskorlátozott gyermek eltérő tapasztalatokkal rendelkezik, észlelési problémái, testséma-zavarái lehetnek, kevesebb ismerettel rendelkezhet az őt körülvevő világról. Alkalmat kell adni a minél sokrétűbb, mozgásos tapasztalatszerzésre, fejleszteni kell a kognitív funkciókat, különböző észlelési területeket, a figyelmet, emlékezetet, téri tájékozódást stb.

A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek esetében a mozgáskorlátozottságon kívül még más – érzékszervi, beszéd- vagy értelmi fogyatékoság – is nehezíti a fejlesztés lehetőségét. Fejlesztésük döntően a mozgáskorlátozottak pedagógiája és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek egyénre szabott kombinációival történik.

2.2. A látási fogyatékos (látássérült) gyermek

A látássérült gyermek látásteljesítménye (vízusa) az ép látáshoz (vízus: 1) viszonyítva két szemmel és korrigáltan (szemüveggel) is 0–0,33 (0–33%-os látásteljesítmény) közötti.

Látássérült az a gyermek is, akinek látótere – tekintése fixációs pontjától mindkét irányban legfeljebb 10°, azaz teljes szélességében legfeljebb 20°.

A látássérült gyermekek a nevelés szempontjából lehetnek: vakok, aliglátók és gyengénlátók. A speciális, gyermekekre szabott pedagógiai program meghatározója a látásélesség mellett: a látássérülés kóroki tényezője, a látássérülés bekövetkeztének időpontja, és a látássérüléshez esetleg csatlakozó egyéb fogyatékoság, rendellenesség.

A látási kontroll hiányosságainak korrigálására minden látássérült gyermek esetében segíteni kell a részvételt a közös játékban, a közösséghez való alkalmazkodást, a viselkedési formák megtanulását és gyakorlását, a közösség előtti szereplést.

Kiemelt hangsúlyt kap az önkiszolgálás megtanítása, a tárgyak és helyük megismertetése, a rendszeret, a higiénié, különösen a szem és a kéz tisztán tartása.

Az óvodai nevelés során mindvégig figyelembe kell venni a látássérült gyermek fizikai terhelhetőségének korlátait, különös tekintettel az adott szembetegsége.

a) Az óvodai nevelésben részesülő vak gyermekeknél (vízus: 0) is kiemelt szerepet kap a játék, ami tág lehetőséget ad az ép érzékszervek aktivizálásával a hallás, tapintás, szaglás, íz-érzékelés, mozgás-ritmus, tájékozódási képesség intenzív fejlesztésére. Mozcásnevelésükben kiemelten fontos a testkultúra kialakítása, a tartáshibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása, majd folyamatos fejlesztése. A vak gyermekek fejlesztésében hangsúlyos a zenei nevelés, mely egyszerre fejleszti a hallást és a mozgást.

Az önkiszolgálás terén életkoruk és sérültségük mértéke szerinti önállóság kialakítása a cél. A környezetük valóságáhu megismerése széles körü érzékeltetéshez, a biztonságos téri tájékozódás támpontokhoz kötöten valósítható meg. Az eszközök kiválasztásánál – színek helyett – elsödlezes szempont a jól tapinthatóság biztosítása. A környezet kialakításakor tapintható jelzések alkalmazása, a bútorok lehetőség szerinti állandó rendje javasolt. A számélmények kialakulását az akusztikus minták, a mozgás és a verbális kifejezések is hatékonyabbá teszik, az óvodai tevékenységek során a hatrekeszes dobozok, gombás-, szöges táblák alkalmazása a Braille-írás-, -olvasásrendszer megtanulását készíti elő.

b) Az aliglátó gyermekek (vízus: a fényérzéstől 10%-os látásteljesítményig) adottságaik szerint vagy a tapintó-halló vagy a látó-halló (tapintó) életmódra készíthetők fel.

A látásukat praktikusán kismértékben használó aliglátó gyermekek (pl. fényérzékelők, színeket felismerők) nevelési programja a tapintó-halló életmódra felkészítést célozza [2.2. a) pont], de nem hanyagolható el látásteljesítményük megörzése, intenzív fejlesztése sem.

Az aliglátó gyermekek közül a látásukat praktikusán jól használók számára olyan fejlesztő programot kell biztosítani, mely a látó-halló (tapintó) életmódra felkészítést tüzi ki célul.

A fejlesztés fő területei ez esetben megegyeznek a gyengénlátó gyermekek nevelésének elveivel [2.2. c) pont].

c) A gyengénlátó gyermekek (vízus: 10%-os látásteljesítménytől 33%-ig) főleg látásuk útján tájékozódnak a világban, de az ép látásúakhoz képest sokkal közelebről, kisebb térben tudják azt használni. Nevelésük speciális optikai eszközök segítségével a vizuális megismerés útján történik, de jelentős szerep jut a nevelésben a többi, elsősorban a hallási és tapintási analízátor kompenzatív működésének is. Kiemelten fontos a testtartási hibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása, az ehhez szükséges környezet (pl. dönthető asztallap, egyéni megvilágítás) biztosítása.

A gyengénlátó gyermek fejlesztésének kiemelt területei az óvodában:

A gyengénlátó gyermek gondolkodás- és beszédfejlődését a látásos élmények hiányossága jelentősen befolyásolja, ezért különösen fontos a környezet vizuális megismertetése. Területei:

- Látásnevelés: a látás használatának megtanítása a távoli és a közeli környezetben.
- A nagymozgás fejlesztése: mozgáskoordináció, mozgásbiztonság.
- Térbeli tájékozódás a látás felhasználásával.
- A finommozgás fejlesztése: a kézügyesség fejlesztése, az írás előkészítése.
- A látás-mozgáskoordináció fejlesztése: finommozgások és nagymozgások esetében egyaránt.
- Az érzékelés egyéb területeinek fejlesztése
- A hallási figyelem és megkülönböztető képesség segíti a tájékozódást, tanulást.
- A tapintás által szerzhető információk kiegészítik a tárgyak tulajdonságairól szerzett ismereteket.

d) A halmozottan fogyatékos látássérült gyermekek esetében a látás hiányán vagy különböző mértékű csökkenésén kívül még más, testi, érzékszervi vagy értelmi sérülés is nehezíti a fejlesztés lehetőségét, amely döntően a látássérültek pedagógiája és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek kombinációival történik. Az eredményességet a döntően egyéni vagy kiscsoportos szervezés biztosítja. Ez gyógypedagógiai óvodai ellátásban valósulhat meg. Abban az esetben, amikor az enyhébb látási sérülésekhez enyhébb fogyatékoságok csatlakoznak, akkor az integrált óvodai nevelés is lehet eredményes.

2.3. A hallási fogyatékos (hallássérült) gyermek

A súlyos fokban hallássérült – siket – és a kevésbé súlyosan vagy közepes fokban hallássérült – nagyothalló – gyermekek hallásvesztése a főbb beszédfrekvenciákon olyan mértékű, hogy ennek következtében a beszédnek hallás útján történő megértésére nem, vagy csak részben képesek. A halláskárosodás miatt – az állapot fennmaradása esetén – bizonyos esetekben – teljesen elmarad, vagy erősen sérül a beszéd és a nyelvi kompetencia. Az előzőek miatt korlátozott a nyelvi alapokon történő fogalmi gondolkodás kialakulása, aminek következtében módosul a gyermek megismerő tevékenysége, esetenként egész személyisége megváltozik. A legkorábbi életkortól alkalmazott orvosi-egészségügyi és speciális pedagógiai ellátás együttes megvalósításával a súlyos következmények csökkenthetők.

A megfelelő otológiai, pedoaudiológiai gondozás, a korszerű hallókészülékkel történő ellátás és a hallásjavító műtétek mellett (cochlea implantáció), a speciális pedagógiai segítség eredményeként a gyermek óvodás életkorára elérhető, hogy a súlyos fokban hallássérült (siket) kisgyermek érzékeli a hangot. Képes lesz az emberi hang kommunikációs funkciójának felismerésére. A beszédhallás fejlődésével és a szájra irányultság kialakulásával párhuzamosan tudatos hangadásra képessé válik. Megindul a passzív és aktív szókincs fejlődése, elhangzanak az első szavak. Mindez a szülők folyamatos közreműködését és együttműködését is igényli.

Megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a súlyosan hallássérült szülők gyermekeire, akik nagy része használja a jelnyelvet vagy annak elemeit, mint kifejezőeszközt.

Bár a hallássérült szülő hallássérült gyermekére az adott intézmény pedagógiai programjában előírt kommunikációs forma (beszéd, gesztus) vonatkozik, kívánatos, hogy a (gyógy)pedagógus oly mértékben legyen jártas a jelnyelv használatában, hogy azt szükség esetén fel tudja használni a gyermekekkel való kommunikációban és a hallássérült szülővel való érintkezésben.

A kevésbé súlyos- vagy közepesen fokban hallássérült (nagyothalló) és a korai életkorban cochlea implantált kisgyermek képessé válhatnak a hallásra épített kommunikációra.

A nyelvi és pszichoszociális fejlettség kedvező esetben olyan szintű lehet az óvodás kor kezdetére, hogy a hallássérült kisgyermek egy része további speciális segítséggel, halló társaikkal együtt vehetnek részt az óvodai nevelésben.

A hallássérült gyermekek óvodai nevelésének központi feladata – a korai pedagógiai és audiológiai gondozásra építve – a nyelvi kommunikáció megalapozása, megindítása, fejlesztése. A fejlesztés eredményességét döntően meghatározza, hogy a gyermek az óvodába lépés időszakában milyen beszédmegértési, beszédkészleteti állapotban van. Ez függ a hallásállapottól és a beszéd kialakulását egyénenként is nagymértékben és eltérő módon befolyásoló egyéb tényezőktől (például kognitív és pszichés állapot, szociokulturális környezet korai és optimális pedoaudiológiai ellátástól stb.).

Az anyanyelvi-kommunikációs fejlesztés az óvoda egész napi tevékenységében megjelenik. Minden, a szocializációt hatékonyan segítő munkajellegű tevékenységbe be kell vonni a hallássérült gyermekeket.

A fejlesztés feladatai:

a) A súlyos fokban hallássérült – siket – gyermekek (a beszéd tartományban mért hallásvesztés 90 dB vagy nagyobb) óvodás életkorban történő fejlesztési feladata a nyelvi kommunikáció rendszerében a hallás és a beszédértés fejlesztése, a hangos beszéd aktív használatának építése, a grafomotoros készségfejlesztés és a diszfázia-prevenció.

Az óvodai nevelés során arra kell törekedni, hogy a súlyos fokban hallássérült kisgyermek hangmegnyilvánulásaiival, majd beszéddel hívja fel magára a figyelmet, közölje kívánságait. Környezete igyekezzen a gyermek közölnivalóját, kommunikációs próbálkozásait megérteni.

Az óvodai nevelés egész időtartamát átfogó feladat a kognitív funkciók és az érzelmi élet fejlesztése, alapvető önkiszolgálási szokások elsajátítása, az aktív nyelvhasználat építése. Ennek keretében kell fejleszteni a beszédértést, szókincset, szájról olvasási készséget. Törekedni kell a beszédérthetőségének kialakítására, főleg a magánhangzók esetében.

A nyelvi kommunikáció megalapozása érdekében kívánatos, hogy értsék, ismerjék fel hány szó, rövid mondat grafikus képét, hozzájuk intézett leggyakoribb kérdéseket, közléseket.

b) A nagyothalló – gyermekeknél a beszéd tartományban mért hallásvesztés 30–45 dB közötti, középsúlyos esetben 45–65 dB közötti, súlyos esetben 65–90 dB közötti hallásvesztést mutatnak ki. A nagyothalló óvodás korú gyermekek az emberi beszéd, a környezeti hangok korlátozott felfogására, differenciálására képesek. Beszédfejlődésük késve, általában spontán (hallókészülék segítségével vagy anélkül), esetenként azonban csak speciális segítséggel indul meg.

A nagyothalló gyermekek óvodai fejlesztésében hangsúlyt kap a nyelvi kommunikáció megindítása, és/vagy fejlesztése a kommunikációs igény és tevékenység állandó erősítése, a beszédértés, a szókincsfejlesztés, a szintaktikai elemek nyelvhasználatba építése, a beszédérthetőség folyamatos javítása, melynek eredményeként a nagyothalló gyermekek különböző mértékben közelítik meg a halló társak nyelvi teljesítményét.

A hallássérült kisgyermek eredményes fejlesztésének feltétele a gyermeket körülvevő környezet minden elemében a nyelvi kommunikáció helyzetekhez kötött alkalmazása, szükség esetén a beszédértést és a konkrét megnyilvánulást segítő egyéb eszközrendszerek használata, valamint a családi szociális háttér bekapcsolása a kommunikáció-fejlesztés rendszerébe.

c) A hallásukat műtéti úton helyreállított/létrehozott (pl. cochlea implantált) hallássérült gyermeknél – egyik vagy mindkét oldalon végzett hallásjavító műtét után – fizikai értelemben közel ép hallás mérhető.

Fejlesztésük stratégiája döntően a beszédhallásra alapozott módszerek alkalmazásával történik. Beszédértésük, hangzó beszéd produkciójuk fejlődése hasonlóságot mutat a hallók beszédfejlődésével.

Fejleszthetőségük, fejlődési ütemük döntően függ a műtét időpontjától, a család aktív együttműködésétől. A minél korábban végzett hallásjavító műtét előtti és utáni pedagógiai rehabilitációs és rehabilitációs fejlesztés, szülői támogatás, foglalkozás – valamint azzal párhuzamosan –, az audiológiai gondozás eredményezi a nyelvi fejlődés gyorsabb, magasabb szintű elsajátítását.

Fejlesztésük kívánatos színtere az ép hallásúak környezetében van (többségi óvoda, szükség esetén logopédiai csoport). Teljesítményüket döntően befolyásolja intellektusuk, esetleges – a pszichés fejlődés zavara miatti – beszéd-, nyelvtanulási akadályozottságuk valamint a családi háttér, a fogadó intézmény integrációs szintje a speciális pedagógiai megsegítés.

d) A halmozottan fogyatékos hallássérült óvodás korú gyermekek esetében a hallás különböző mértékű csökkenésén kívül még más (esetenként mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy a pszichés fejlődés zavara) fogyatékoság is súlyosbítja a fejlesztés lehetőségét. A velük való foglalkozás döntően a szurdopedagógia és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek kombinációival, egyéni fejlesztési terv alapján történik. Fejlesztésüket eredményesen egyéni vagy kiscsoportos formában lehet megvalósítani.

2.4. Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó és kívánatos a nem fogyatékos óvodás korúakkal történő együttnevelés. A spontán tanulást, a társakkal való együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a gyermek a kortárscsoportban megél. Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről.

(Külön óvodai csoport létesítése kizárólag az 5. életévét betöltött – óvodai nevelésre kötelezett – és a komplex – pedagógiai-gyógypedagógiai, pedagógiai, pszichológiai és orvosi – vizsgálat diagnózisa alapján egyértelműen az enyhe értelmi fogyatékos övezetbe sorolt gyermekek számára abban az esetben lehet szakmailag indokolt, ha a gyermek nevelése vélhetően csak a speciális nevelés keretében biztosított, intenzív gyógypedagógiai fejlesztés mellett valósítható meg megfelelően.)

2.5. A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermek

A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekek sérülése általában már az óvodáskort megelőzően, közvetlenül születés után vagy kora gyermekkorban felismerhető. A jól szervezett és hatékony korai fejlesztés jelentősen segítheti az óvodai beilleszkedést és az óvodaérettség elérését.

Óvodába lépéskor jellemző a bizonytalan nagymozgás, ügyetlen manipuláció, előfordulhatnak sztereotip mozgások. Szobatisztaság kialakulatlan, beszédértés gyenge, sok esetben a kommunikáció súlyosan akadályozott. Sérült a figyelem, a motiváció, az emlékezet és a kitartás.

A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében a kis lépések elvét alkalmazva, a gyermekekre jellemző cselekvésbe ágyazott gondolkodást figyelembe vevő képességfejlesztés kellő időt, alkalmat kell, hogy biztosítson:

a) az alapmozgások, manipuláció kialakítására, fejlesztésére,

b) a minimális kontaktus, kooperációs készség, valamint a nonverbális és verbális kommunikáció fejlesztésére, a gyermek egyéni szükségleteinek megfelelően a szóbeli kommunikációt kiegészítő, illetve helyettesítő módszerek, eszközök alkalmazásával történő fejlesztésére,

c) a beszédindításra, a beszédmegértés fejlesztésére, az aktív szókincs bővítésére,

d) a szobatisztaság, az alapvető önkiszolgálási szokások kialakítására,

e) az adekvát játékhasználat elsajátítására, a kognitív funkciók fejlesztésére.

Ezek kialakításánál kiemelt szerepe van a rendszerességnek, az utánzásnak, a gesztussal kísért, egyszerű verbális utasításnak, a zenének, a ritmusnak, a sok ismétlésnek.

A fejlesztés során a csoportos foglalkozásokon törekedni kell a megfelelő motiváció fenntartására, a csoportban az egymáshoz való közeledésre, az egymás melletti tevékenykedés fejlesztésére.

2.6. Beszéd fogyatékos gyermek: nyelvfejlődési és beszédzavarok óvodáskorban

Beszéd fogyatékos gyermek esetén a receptív vagy expresszív beszéd/nyelvi képességrendszer szerveződésének fejlődési eredetű vagy szerzett zavara miatt az anyanyelv elsajátítás folyamata akadályozott, a gyermek életkorától eltérő. A beszéd fogyatékos gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája (expresszív diszfázia, receptív diszfázia, kevert típusú diszfázia, a folyamatos beszéd zavarai, logofóbia, centrális eredetű szerzett beszédzavarok, orrhangzós beszéd), illetve a beszédproblémákhoz társuló megismerési nehézségek és viselkedés zavarok miatt eltérően fejlődik.

Beszéd fogyatékos az a gyermek, akit a szakértői bizottság a komplex vizsgálata alapján annak minősít.

A nyelvfejlődési és beszédzavarok az anyanyelvi fejlettség alacsony szintjében a beszédértés és észlelés nehézségében, kifejezőkészség nehézségében (szegényes szókincs, grammatikai fejletlenség), a beszéd szerveződés nehézségében (mondatalkotási készség nehézsége, összefüggő beszéd kialakulatlansága), a beszédszervi működés gyengeségében, a beszédhangok tiszta ejtésének hiányában, az írott nyelv elsajátításának nehézségeit előjelző kognitív képességzavarban (fonológiai tudatosság, taktilis, vizuális észlelés, verbális emlékezet zavarai), a verbális tanulás lassú fejlődésében nyilvánulhatnak meg.

A beszéd- és nyelvi problémák súlyos zavara mellé társulhatnak részképességzavarok (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia veszélyeztetettség) és magatartás problémák, amelyek nehezítik a gyermek beilleszkedését.

A fejlesztés az anyanyelvi nevelést középpontba állító, az aktív nyelvhasználatot segítő, speciális terápiákat alkalmazó fejlesztési környezetben valósulhat meg a gyermek komplex állapotfelmérése alapján. A gyermek egyéni képességeihez igazodó intenzív fejlesztőmunka során fontos, hogy az ismeretszerzést sokoldalú tapasztalatszerzést biztosító módon, cselekvésbe ágyazott játékos módszerekkel tegyük lehetővé, amely segíti a társas kapcsolat kialakulását és a személyiség fejlődését is.

Az óvodai nevelés, fejlesztés egész időtartama alatt kiemelt feladat az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása, az értelmi fejlesztés, a mozgás és észlelési funkciók, valamint a vizuomotoros koordinációs készség javítása, az érzelmi élet fejlesztése, speciális eszközök és módszerek alkalmazásával egyéni és kics csoportos fejlesztési formában. A speciális nevelés keretében biztosított fejlesztés segíti az iskolába lépéshez szükséges fejlettségi szint elérését.

A gyermek fejlődéséről a szülőket folyamatosan tájékoztatni kell, a gyermek fejlesztése a szülőkkel való együttműködés keretében, egyéni fejlesztési terv alapján valósulhat meg.

Azoknál a beszéd fogyatékos gyermekeknél, akiknél több beszédprobléma együttesen fordul elő, vagy a beszéd fogyatékosághoz a testi érzékszervi- és pszichés fejlődés zavara társul, az

eredményes fejlesztés a logopédia és a társuló fogyatékoság módszereinek kombinációjával valósulhat meg.

2.7. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek

Az autizmus spektrum zavarok meghatározó jellegzetessége a társas viselkedést, a kölcsönösséget igénylő kommunikációt és a rugalmas viselkedésszervezést megalapozó kognitív készségek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az állapot háttérben az idegrendszer fejlődési zavara áll. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekekre jellemző a kölcsönösséget igénylő társas helyzetek megértésének és azokban való részvételének zavara, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmatlan, sztereotip viselkedés, a viselkedésszervezés és kivitelezés zavara és az egyenetlen képességprofil. Autizmus spektrum zavar minden értelmi szinten előfordul, ami azt jelenti, hogy jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett épp úgy, mint értelmi sérüléssel együtt járva. A fejlődési zavar átlagos, vagy átlag feletti intelligencia esetében is jelentősen befolyásolja, áthatja a gyermeki fejlődést, megváltoztatja a megismerés folyamatát és a társas viselkedés fejlődését, ezért sérülés-specifikus fejlesztésre minden érintett gyermeknek joga és szüksége van. Autizmusban a beszédfejlődés gyakran megkésik, súlyos esetekben nem alakul ki beszélt nyelv. A központi probléma azonban nem a nyelv hiánya, vagy megkésített fejlődése, hanem a funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérülése. Az alapvető problémák közé tartozhat a nyelvhasználat színvonalától függetlenül, hogy hiányozhat a kommunikáció és a beszéd hasznának, hatalmának megértése, vagyis hiányozhat annak megértése, hogy mások érzéseit, gondolatait, tetteit kommunikáció útján befolyásolni lehet.

Az autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek lehető legkorábbi diagnózist követő habilitációs terápiája megelőzheti egyes tünetek kialakulását, enyhítheti a fejlődés devianciáját. Ennek eredményeként a nem beszélő, vagy megkésített beszédfejlődésű gyermek (ha mentális szintje megengedi) óvodába lépéskor már rendelkezhet korlátozott mennyiségű, de célszerűen használt augmentált – vizuálisan segített – kommunikációs eszközzel. A gyermek a szociális interakció csecsemőkori fejlődési szintjének megfelelő egyes képességeket segítséggel használhat, és a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési helyzetekben, illetve környezetében az egyéni fejlesztéshez szükséges viselkedéselemekkel képességeitől függően rendelkezhet.

A korai speciális terápia hiányában ezek lesznek az óvodai fejlesztés fő céljai, kiegészítve a viselkedésproblémák, viselkedés- és gondolkodási készségek terápiájával, szükség esetén a korai elemi készségek kialakításával (szobatisztaság, rágás-evés, önkiszolgálás) fejlesztésének elemeivel.

A jó értelmi képességekkel rendelkező, jól beszélő autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek számára is a kommunikációs, szociális és kognitív habilitációs terápia az óvodai nevelés elsődleges feladata. Ennek érdekében az óvodai nevelés, illetve ideálisan a szülőkkel való együttműködés eredményeképpen az egész ébren töltött idő – különösen a természetes élethelyzetek – használandóak a fejlesztésre. Az óvodai fejlesztés alapja minden esetben pszichológiai képességmérés. A fejlődési szint és szociális alkalmazkodás követése egyéni felméréssel történik, speciális eszközök és módszerek használatával, egyéni fejlesztési helyzetben megalapozva. A gyermekek szükségleteinek megfelelő fejlesztéséhez az óvodai környezet megfelelő kialakítása, és a speciális módszerekben képzett szakember vagy fejlesztő asszisztens jelenléte szükséges.

2.8. A fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermek

A sajátos nevelési igényű gyerekek e csoportját a különböző súlyosságú és komplexitású – az ismeretelsajátítást, a tanulást, az önirányítás képességeinek fejlődését nehezítő – részképesség-zavarok, vagy azok halmozott előfordulása jellemzi. Az érintett gyermekek az átlagnál nehezebben viselik el a várakozás és a kivárás okozta feszültségeket, a váratlan zajokat. Aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak. Fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet. A kognitív, az emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése a sikeres beilleszkedést, az iskolába lépésre való felkészülési folyamatot késleltetheti. Az óvodai nevelés és fejlesztés során kiemelt feladat: a gyermek szakértői bizottsági véleményében foglaltakra alapozva a részképesség-zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekciója és kompenzálása tudományosan megalapozott szakmai módszerek alkalmazásával. A fejlesztés szakmai teamben, és a szülő aktív bevonásával történjen. További feladat megelőzni a teljesítménykudarckokra épülő másodlagos zavarok, inadaptív viselkedés kialakulását, és megalapozni az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges készségeket.

Az egyéni fejlesztési terv célkitűzéseinek megvalósulását időszakosan, az ütemezési fázis befejezését követően ellenőrizni kell, és amennyiben szükséges, a fejlesztés további menetét erre alapozva kell meghatározni.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció a pszichés fejlődési zavar jellegét megállapító, komplex – pedagógiai-gyógypedagógiai, pszichológiai és orvosi – szakértői véleményben foglaltak alapján történik.

8. Legitimációs záradék

A pedagógiai programot

- Véleményezte

Jegesné Fülöp Katalin
szülői szervezet képviselője

dátum: 2020. 06. 10.

- Elkészítette: a nevelőtestület

Horváthné Gajda Orsolya
a nevelőtestület képviselőjében

P. H.

dátum: 2020. 06. 10.

- Jóváhagyta:

Forró Antalné
intézmény vezető

P. H.

dátum: 2020. 06. 10.

A legitimációs eljárás alátámasztását igazoló dokumentumok:

- A nevelőtestület döntéséről készült jegyzőkönyv, mely 34/2020. számú határozatával elfogadta a Pedagógiai Programot
- A szülői szervezet véleményét bemutató 35/2020. iktatószámú jegyzőkönyv.
- Az óvodavezető 36/2020. számú határozata a Pedagógiai Program jóváhagyásáról,

Köröstarcsa, 2020. 06. 10.

P. H.

Forró Antalné
intézmény vezető